

B Beeldende Kunst en Vormgeving Gerrit Rietveld Academie

*Verslag van de beperkte opleidingsbeoordeling
15 en 16 oktober 2013*

Utrecht
december 2013
www.AeQui.nl

Evaluatiebureau voor het hoger onderwijs

 Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting	4
Colofon	6
Inleiding	8
1. Beoogde eindkwalificaties	10
2. Onderwijsleeromgeving.....	13
3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	22
4. Bijzonder kenmerk: Kleinschalig en Intensief Onderwijs.....	25
Bijlagen	27
Bijlage 1 Visitatiecommissie	28
Bijlage 2 Programma visitatie	30
Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens	32
Bijlage 4 Eindkwalificaties.....	33
Bijlage 5 Programmaoverzicht.....	35
Bijlage 6 Bestudeerde documenten.....	38
Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen.....	39

Samenvatting

Op 15 en 16 oktober 2013 zijn de bacheloropleidingen Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **excellent**.

De Gerrit Rietveld Academie is een hogeschool voor beeldende kunst en vormgeving die als kernopdracht heeft: talentvolle jonge mensen zodanig begeleiden dat zij in staat zijn zelfstandig in de beeldende kunst of vormgeving te functioneren. De Rietveld Academie kent een sterke visie op onderwijs waarbij kwaliteiten van de jonge kunstenaars worden gevormd vanuit de drang naar het experiment, gecombineerd met de vraag naar een uitgesproken conceptueel en beeldend vermogen.

Per 1 september 2014 wordt een planningsneutrale conversie van de twee opleidingen geëffectueerd tot de opleiding B Beeldende Kunst en Vormgeving. Uitgaand van de conversie heeft de commissie beide opleidingen in samenhang beoordeeld. De uitgevoerde beoordeling geldt tevens voor de uit de samenvoeging voortkomende opleiding.

De doelstellingen

De visitatiecommissie kwalificeert de beoogde eindkwalificaties als **goed**. De opleiding gaat uit van competenties van het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel. De competenties zijn gerelateerd aan de internationaal geaccepteerde Dublin-descriptoren. De commissie oordeelt positief over het feit dat de opleiding actief betrokken is bij de actualisatie van de competenties en de profielen, die nu op landelijk niveau plaats vindt. De opleiding heeft een ambitieuze doelstelling, gericht op het opleiden van autonome kunstenaars of vormgevers die hun eigen praktijk kunnen creëren en in stand houden en die kunnen uitgroeien tot inspirators in het vakgebied.

De opleiding heeft goede banden met de beroepspraktijk, doordat alle docenten als kunstenaar of vormgever hierin werkzaam zijn. De commissie heeft geconstateerd dat de werkveldadviesraad vrij recent een doorstart heeft gemaakt met de werkveldadviesraad.

De onderwijsleeromgeving

De visitatiecommissie kwalificeert de onderwijsleeromgeving als **excellent**. De commissie is van mening dat het programma studenten zeer goed in staat stelt competenties (eindkwalificaties) te bereiken. De commissie concludeert dat de opleiding erin geslaagd is een zeer inspirerende leeromgeving voor studenten te creëren, waarin studenten uitgedaagd en gemotiveerd worden het beste in zich zelf te ontdekken en zich te ontwikkelen tot autonome kunstenaars en vormgevers. In het programma is in samenhang veel aandacht voor theorie, onderzoek en reflectie. Deze aspecten worden continu gerelateerd aan het werk dat studenten maken en het werkproces dat zij daarbij doorlopen. Studenten leren daardoor zichzelf te positioneren in de context van het vakgebied en in de maatschappij.

De commissie vindt dat de opleiding haar visie op onderwijs en haar didactische concept zeer goed heeft doordacht en consequent toepast. Het Basisjaar van zowel de voltijd- als deeltijdopleiding wordt geken-

merkt door een vaste structuur. In de vakjaren erna verschilt de invulling per afdeling; de studenten krijgen daarbij veel ruimte om te keizen en moeten goed rekenenschap geven over de gemaakte keuzes. De consequente invoering van het didactisch concept draagt er aan bij dat binnen de verschillende afdelingen dezelfde typen vragen en werkvormen centraal staan. Dit zorgt ook voor een goede samenhang in het programma.

Er is veel ruimte maar ook aandacht voor de individuele ontwikkeling van studenten. De verbrede opleiding, waar autonome kunst en vormgeving deel van uitmaken, kent afdelingen, maar de grenzen tussen de afdelingen zijn poreus in die zin dat studenten er gemakkelijk over heen kunnen gaan en kunnen putten uit het curriculum van een andere afdeling dan waar ze thuis zijn. Zij raadt de opleiding aan dit ook meer te stimuleren.

Het programma is zeer kleinschalig georganiseerd. Studenten ervaren de opleiding en de Gerrit Rietveld Academie als een hechte community (in het gesprek met studenten vielen spontaan woorden als 'family' en zelfs 'gang'). Binnen deze hechte community worden de juiste condities gecreëerd voor de intensieve individuele en groepsgewijze begeleiding die studenten gedurende de hele opleiding krijgen. De commissie vindt dat zeer indrukwekkend.

Het programma is studeerbaar, al is het wel intensief. De opleiding hanteert strenge toelatingseisen. De commissie is onder de indruk van de hoge kwaliteit en enorme betrokkenheid van de docenten. Alle docenten zijn werkzaam als kunstenaar of vormgever en benaderen het lesgeven vanuit hun beroepspraktijk. De opleiding beschikt over uitmuntende faciliteiten die studenten in staat stellen met zowel traditionele als nieuwe technieken te experimenteren.

De toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De visitatiecommissie kwalificeert de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als **excellent**.

Studenten worden opgeleid tot autonome kunstenaars of ontwerpers, met een onderzoekende houding waarmee zij zich zelf kunnen plaatsen in de context van de eigen discipline en de maatschappij. De afgestudeerden zijn uitstekend in staat hun werk te verbinden met gangbare theorieën en hun werk te positioneren. Bovenal gaven zij blijk van een onderzoekende houding en de nodige eigenzinnigheid.

De commissie vond daarbij de getoonde afstudeerwerken van excellente kwaliteit, ook internationaal gezien. Kenmerkende eigenschappen van de Rietveld Academie als autonomie, authenticiteit en eigenzinnigheid waren ook in het werk duidelijk zichtbaar. De eindwerken laten zien dat studenten de ambitieuze doelstelling van de opleiding uitstekend realiseren.

De opleiding heeft een goed systeem van toetsing opgezet, waarbij door de inzet van meerdere beoordelaars en externe deskundigen het vier-ogen-principe gewaarborgd is. De halfjaarlijkse beoordelingen geven zowel docenten als studenten een beeld van de ontwikkeling van de student. Deze beoordelingen zijn daardoor een waardevol toetsingsinstrument en ze spelen ook een belangrijke rol in het onderwijs en het ontwikkelingsproces van de studenten.

Kleinschalig en intensief onderwijs

De positieve beoordeling van het bijzonder kenmerk is van zeer recente datum: mei 2013. Bij de onderhavige visitatie zijn als vanzelf belangrijke elementen die een rol spelen bij de beoordeling ten behoeve van het bijzonder kenmerk impliciet of expliciet aan bod gekomen. De commissie heeft dit verder bevorderd door zo nodig extra daarop gerichte vragen te stellen; tevens is een van de leden van de eerdere commissie aan de onderhavige visitatiecommissie toegevoegd.

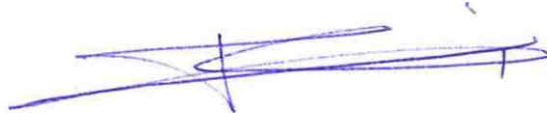
Opnieuw kwam de kwaliteitscultuur sterk naar voren. Ook bleek weer duidelijk dat de Rietveld Academie een 'community' vormt. De onderlinge contacten zijn intensief: studenten bekritisieren elkaar en moeten zich ook in gesprek met hun medestudenten verdedigen. Het is geen eenrichtingsverkeer van docent naar student; docenten leren ook van studenten.

Alle drie standaarden zijn door de commissie als goed of excellent beoordeeld. Op die grond geeft de visitatiecommissie een positief advies (excellent) inzake de accreditatie van de B Beeldende Kunst en Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie. Tevens adviseert zij het bijzonder kenmerk Kleinschalig en Intensief Onderwijs te verlengen.

Namens de voltallige visitatiecommissie, Utrecht, december 2013

René Kloosterman, voorzitter

Titia Buising, secretaris

Samengevat ziet de commissie de positieve beoordeling van het bijzonder kenmerk Kleinschalig en Intensief Onderwijs tijdens deze visitatie krachtig bevestigd.

Aanbevelingen

De visitatiecommissie heeft de opleiding gekwalificeerd als excellent; de eigenzinnigheid en het autonome karakter van de Rietveld zijn een cruciale factor in deze beoordeling. Om de hoge standaard van onderwijs vast te houden, raadt de commissie de opleiding aan het debat over de betekenis van het begrip autonomie en de wijze waarop alle betrokkenen zich hiertoe verhouden continu te blijven voeren.

Ook de sterke cultuur binnen de Academie heeft de visitatiecommissie getroffen, en ziet zij als een belangrijke basis onder de uitstekende kwaliteit van het onderwijs. De commissie is van mening dat een dergelijke cultuur alleen maar sterk kan blijven als er ook dissidenten zijn. De commissie heeft tijdens de visitatie heel weinig dissidentie gezien, en moedigt daarom de Rietveld aan de tegenspraak te organiseren.

Vanuit het perspectief van eigenzinnigheid had de visitatiecommissie ook gehoopt dat de Rietveld Academie tot een andere opzet van de werkveldadviesraad was gekomen. De huidige opzet lijkt, met alle respect, een traditionele waarvan men zich af kan vragen wat die toevoegt aan het uitgebreide netwerk van werkveldcontacten dat de Academie toch al onderhoudt.

De opleiding kent afdelingen; de grenzen tussen de afdelingen zijn poreus in die zin dat studenten er gemakkelijk over heen kunnen gaan en kunnen putten uit het curriculum van een andere afdeling dan waar ze thuis zijn. Toch gebeurt dit laatste weinig en de commissie raadt de Rietveld aan om studenten hierin meer aan te moedigen.

Verder vindt de commissie de rol van de werkplaatsen in het onderwijs een positieve. Onderzoeken door te doen, is een opvatting over artistic research. De commissie denkt vanuit dat perspectief dat het voor de hand ligt als ook de beheerders van de werkplaatsen een rol krijgen in de beoordeling van studenten.

Colofon

Instelling en opleiding

Gerrit Rietveld Academie
Fred. Roeskestraat 96
1076 ED Amsterdam
020 – 57 11 671
Status instelling: bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: positief beoordeeld

Opleidingen: B Autonome Beeldende Kunst, B Vormgeving
Niveau: hbo Bachelor
Aantal studiepunten: 240 EC
Titel: B Fine Art, B Design
Locatie: Amsterdam
Variant: Voltijd en deeltijd
Croho-nummers: 39110, 39111
Kwantitatieve gegevens van de opleiding zijn weergegeven in bijlage 3.

Bij besluit van 26 maart 2013 van het Ministerie OCW wordt op 1 september 2014 een planningsneutrale conversie van deze opleidingen geëffectueerd tot:

Opleiding: B Beeldende Kunst en Vormgeving
Niveau: HBO Bachelor
Aantal studiepunten: 240 EC
Titel: B in Art and Design
Locatie: Amsterdam
Variant: Voltijd en deeltijd
Croho-nummer: 39109

Uitgaand van het voornemen van de instelling op korte termijn de samenvoeging door te voeren, heeft de commissie beide opleidingen in samenhang beoordeeld. De uitgevoerde beoordeling geldt tevens voor de uit de samenvoeging voortkomende opleiding.

Voor kwaliteit verantwoordelijke bestuurder: T. van Grootheest
Directeur: B. Zegers
Contactpersoon met betrekking tot kwaliteit van de opleiding: J. Langman

Visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestond uit:

R.S. Kloosterman, voorzitter

K. Hoek, werkveld- en domeindeskundige

Drs A.C. Karreman, werkveld- en domeindeskundige

H. Stallinga, werkveld- en domeindeskundige

Mr O.G. Brouwer, onderwijsdeskundige

F.M.R. Willems BA, studentlid

Drs T. Busing, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO; de NVAO heeft ingestemd met de samenstelling.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van

AeQui VBI

Vlindersingel 220

3544 VM Utrecht

(030) 87 820 87

www.AeQui.nl

Inleiding

De Gerrit Rietveld Academie is een hogeschool voor beeldende kunst en vormgeving. De hogeschool (in het vervolg Rietveld Academie, Rietveld of Academie genoemd) heeft als kernopdracht talentvolle jonge mensen zodanig begeleiden dat zij in staat zijn zelfstandig in de beeldende kunst of vormgeving te functioneren. De Rietveld Academie wil dat studenten op eigen kracht hun werk gaande kunnen houden en kunnen uitgroeien tot de artistieke inspirators van hun vakgebied. De Rietveld Academie biedt twee bacheloropleidingen en vier masteropleidingen aan. De masteropleidingen worden uitgevoerd door het Sandberg Instituut. De Rietveld Academie heeft een internationale studentenpopulatie: van de ruim 800 bachelorstudenten in totaal, is meer dan de helft afkomstig uit 52 landen buiten Nederland.

Het instituut

De visie van de Gerrit Rietveld Academie kan worden samengevat in de volgende vijf uitgangspunten:

- autonome en toegepaste kunst vormen één wereld
- de wereld van kunst en vormgeving kent een sterke dynamiek
- onderwijs in de beeldende kunst en vormgeving is relatief autonoom
- de vorming tot kunstenaar begint bij het ontwikkelen van een houding
- kunst kan het beste onderwezen worden door de individuele kwaliteiten van de student als uitgangspunt te kiezen.

De Rietveld Academie wil beeldende kunstenaars en ontwerpers dezelfde werkhouding en mentaliteit aanleren, waarbij studenten binnen de eigen discipline worden voorbereid op het discours in de discipline. Zodat studenten in staat zijn hun eigen positie binnen (of tussen) de discipline te bepalen. De disciplines zijn binnen de academie georganiseerd in dertien afdelingen: TXT (textiel), Mode, Architectonisch Ontwerp, designLAB, Grafisch Ontwerp, Edelsmeden, Beeldende Kunst, Beeld en Taal, Keramiek, Glas, Fotografie, VAV (Voorheen Audio Visueel) en IDUM (Interaction Design Unstable Media, alleen voor deeltijdstudenten).

De Rietveld Academie biedt op dit moment twee bacheloropleidingen aan: de bacheloropleiding Beeldende Kunst en de bacheloropleiding Vormgeving. Deze opleidingen worden met ingang van studiejaar 2014 – 2015 formeel samengevoegd tot de opleiding Beeldende Kunst en Vormgeving. De Rietveld Academie heeft hiervoor inmiddels toestemming gekregen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Omdat beide opleidin-

gen in de praktijk al samengevoegd zijn en hetzelfde programma omvatten, wordt in dit rapport gesproken over de (samengevoegde) bacheloropleiding Beeldende Kunst en Vormgeving. In deze rapportage worden voor de leesbaarheid de begrippen Rietveld Academie en de samengevoegde bacheloropleiding als synoniemen gebruikt.

De opleiding

De vierjarige bacheloropleiding Beeldende Kunst en Vormgeving wordt zowel in voltijd als in deeltijd aangeboden. De deeltijdopleiding duurt vijf jaar. Deeltijdstudenten komen twee of drie avonden in de week naar de academie. De voltijdopleiding duurt vier jaar.

De opleiding deelt de doelstellingen van de academie. Studenten worden opgeleid tot autonome vormgevers of kunstenaars, die een eigen werkwijze en artistieke visie hebben ontwikkeld. Deze visie heeft niet alleen betrekking op het eigen werk maar ook op de positie van de student in de gekozen discipline en de positie in de maatschappij.

Afgestudeerden beschikken over zeven competenties: creërend vermogen, vermogen tot kritische reflectie, vermogen tot groei en vernieuwing, organiserend vermogen, communicatief vermogen, omgevingsgerichtheid en vermogen tot samenwerken.

Studenten van zowel de voltijd- als deeltijdopleiding volgen in het eerste jaar het gemeenschappelijke Basisjaar. Daarna kiezen voltijdstudenten voor een van de twaalf afstudeerrichtingen (bij de eerder genoemde afdelingen). Deeltijd studenten kiezen na het Basisjaar voor de IDUM variant of de Beeldende Kunst variant. Studenten leren gedurende de oplei-

ding steeds zelfstandiger werken, waarbij de vraagstukken in complexiteit toenemen. Daarnaast is er steeds grotere samenhang tussen onderzoeken, maken, reflecteren en presenteren en wordt van studenten verwacht dat zij steeds meer verantwoording nemen voor het eigen werk en het werkproces.

De opleiding is bedoeld voor studenten die beschikken over een havo- of mbo4-diploma en artistieke aanleg. Naast deze wettelijke eisen heeft de Gerrit Rietveld Academie een aantal eigen eisen geformuleerd zoals sterk ontwikkeld beeldend vermogen en een onderzoekende instelling.

Bijzonder kenmerk kleinschalig en intensief onderwijs
De Rietveld Academie heeft in de zomer van 2013 het bijzonder kenmerk kleinschalig en intensief onderwijs toegekend gekregen. Omdat de looptijd van deze toekenning overeenkomt met de accreditatieperiode, heeft de visitatiecommissie ook beoordeeld of de opleiding nog voldoet aan de eisen die gelden ten aanzien van het bijzondere kenmerk. Mede daarom is het panel aangevuld met een panellid dat eerder dit jaar lid was van de NVAO- beoordelingscommissie voor het bijzonder kenmerk. Dit panellid heeft op de tweede dag deelgenomen aan het be-

zoek van het panel. In hoofdstuk vier wordt nader ingegaan op het bijzonder kenmerk.

De visitatie

De Gerrit Rietveld Academie heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met de Rietveld Academie een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Op 4 juli 2013 heeft de visitatiecommissie een bezoek gebracht aan de Eindexamententoonstelling van de Gerrit Rietveld Academie en daar diverse eindwerken aanschouwd en met afstudeerders en beoordelaars gesproken.

De visitatie heeft vervolgens op 15 en 16 oktober 2013 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in concept toegestuurd aan de opleiding in november 2013, de reacties van de opleiding worden verwerkt tot de definitieve rapportage.

1. Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de beoogde eindkwalificaties als **goed**. De opleiding gaat uit van competenties van het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel. De competenties zijn gerelateerd aan de internationaal geaccepteerde Dublin-descriptoren. De commissie oordeelt positief over het feit dat de opleiding actief betrokken is bij de actualisatie van de competenties en de profielen, die nu op landelijk niveau plaats vindt. De opleiding heeft een ambitieuze doelstelling, gericht op het opleiden van autonome kunstenaars of vormgevers die hun eigen praktijk kunnen creëren en in stand houden en die kunnen uitgroeien tot inspirators in het vakgebied. De doelstelling van autonomie speelt in de hele opleiding een zeer belangrijke rol. De commissie raadt de opleiding aan het debat over de betekenis van dit begrip en de wijze waarop alle betrokken zich hiertoe verhouden continu te blijven voeren met docenten en studenten. De opleiding heeft goede banden met de beroepspraktijk, doordat alle docenten als kunstenaar of vormgever hierin werkzaam zijn. De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding vrij recent haar werkveldadviesraad heeft gereactiveerd. De commissie vraagt zich af wat de meerwaarde is van de huidige inrichting van een dergelijke adviesraad, zeker gezien de goede relaties van de opleiding met de beroepspraktijk. Daarom vraagt zij zich af of een dergelijke adviesraad past bij het non-conformistische karakter van de Gerrit Rietveld Academie.

Afstemming beroepenveld

De relatie met de beroepspraktijk komt op verschillende manieren tot uitdrukking in (de totstandkoming van) de opleiding. Ten eerste is deze relatie zichtbaar in de doelstellingen van de opleiding. Studenten worden opgeleid om autonoom in de beeldende kunst of vormgeving te functioneren. Daarbij wordt verwacht dat zij op eigen kracht hun werk gaande kunnen houden en kunnen uitgroeien tot artistieke inspirators in hun eigen vakgebied. Daarnaast worden zij geacht een visie te hebben ontwikkeld op niet alleen hun positie in het vakgebied, maar ook op hun positie in de maatschappij.

Ten tweede komt deze relatie tot uitdrukking in de competenties (eindkwalificaties) waarvoor de opleiding opleidt. Dit komt naar voren in de competenties organiserend vermogen, communicatief vermogen, omgevingsgerichtheid en vermogen tot samenwerken. De competentie organiserend vermogen bijvoorbeeld is erop gericht dat studenten voor zichzelf een inspirerende en functionele werksituatie kunnen opzetten en in stand kunnen houden.

Ten derde is het landelijke beroepsprofiel, waarop de opleiding zich baseert, door het werkveld gevali-

deerd. De landelijke opleidings- en beroepsprofielen worden door een in 2012 gestarte werkgroep geëvalueerd. In deze landelijke werkgroep hebben alle beeldende kunst- en vormgevingsopleidingen van Nederland zitting. Daarnaast zijn daarbij drie beroepsorganisaties betrokken. De kritische reflectie merkt op dat de Gerrit Rietveld Academie actief betrokken is bij deze werkgroep en de resultaten daarvan zal betrekken bij het actualiseren van de eigen competenties.

Ook zijn vrijwel alle docenten werkzaam in de praktijk als beeldend kunstenaar of vormgever. Doordat zij in de praktijk werken kunnen zij in het contact met studenten hun ervaringen en kennis op dat gebied delen en overdragen. Daarnaast kent de Rietveld Academie een werkveldadviesraad. Deze komt drie keer per jaar bijeen om te reflecteren op het onderwijs dat gegeven wordt. De werkveldadviesraad bestaat uit vertegenwoordigers met uiteenlopende posities in het werkveld. Bij standaard 2 wordt nader ingegaan op wijze waarop de relatie met het beroepenveld concreet vorm krijgt in het programma.

Tijdens de visitatie heeft de commissie gesproken met een vertegenwoordiger van de werkveldadvies-

raad en diverse alumni van de opleiding. De werkveldadviesraad komt gemiddeld drie keer per jaar bijeen en bestaat uit zes vertegenwoordigers van het werkveld. Tijdens de bijeenkomsten wordt onder andere ingegaan op de relatie met de beroepspraktijk. Het is de commissie daarbij duidelijk geworden dat de werkveldadviesraad circa twee jaar geleden is gereactiveerd.

De commissie heeft waardering voor de ambitieuze doelstelling van de opleiding. Tijdens de visitatie is gebleken dat deze doelstelling door nagenoeg alle betrokkenen wordt gedragen. De commissie raadt de opleiding aan de dialoog over de invulling van het begrip autonomie met docenten en studenten kritisch te blijven voeren. Daardoor ontstaat legitimering en wordt het begrip tegelijkertijd levend gehouden.

De commissie stelt verder vast dat het programma sterk verband houdt met de beroepspraktijk. Dit wordt niet alleen gerealiseerd doordat de opleiding dit als expliciete doelstelling verwoordt maar ook doordat alle docenten werkzaam zijn in de beroepspraktijk. Zij raadt de opleiding aan de meerwaarde van de huidige opzet van de werkveldadviesraad kritisch te beschouwen, mede gezien in het licht van het non-conformistische karakter van de opleiding.

Actueel

Zoals eerder opgemerkt worden de landelijke opleidingsprofielen en competenties op dit moment geëvalueerd door een landelijke werkgroep. De Rietveld Academie is actief betrokken bij deze evaluatie. Daarnaast zijn daarbij drie beroepsorganisaties betrokken.

Binnen de Gerrit Rietveld Academie vindt een continue interne dialoog plaats, gericht op het verbeteren van de kwaliteitscultuur binnen de academie. De academie wil daarmee een continue uitwisseling van ervaring en kennis realiseren, het onderzoek naar dat wat van waarde is binnen het onderwijs ondersteunen en het lerende vermogen van de organisatie stimuleren. Bij deze dialoog zijn studenten, coördinatoren, docenten, werkplaatsmedewerkers en stafmedewerkers betrokken. Om docenten, stafmedewerkers en coördinatoren daarin te ondersteunen

wordt een deel getraind in het voorzitten van socratische gesprekken. Dit wordt toegepast bij de medewerkersoverleggen en de groeps gesprekken met studenten.

Tijdens de zogenaamde 'G-top' gaan medewerkers maandelijks met elkaar in gesprek over het onderwijs. Deze bijeenkomsten zijn toegankelijk voor alle medewerkers. Behandelde onderwerpen zijn onder andere de ervaringen van docenten bij het lesgeven, de Rietveld-cultuur en de begeleiding van studenten met autisme en AD(H)D.

Met studenten wordt maandelijks een SLUM georganiseerd. Dit is een lunch bijeenkomst waarbij circa tien studenten uit verschillende studie jaren en – richtingen praten over het bacheloronderwijs.

De kritische reflectie vermeldt dat de opleiding sinds de vorige visitatie meer aandacht geeft aan samenwerking, presentatie, onderzoek en engagement. In het programma is bijvoorbeeld meer aandacht voor communicatie met het publiek. Dit is niet alleen ingegeven door het huidige economische klimaat, waarin afgestudeerden uitgedaagd worden zich duidelijk te positioneren, maar ook doordat bijvoorbeeld de persoon achter de kunstenaar door de invloed van sociale media meer aan het werk gekoppeld wordt. Ook is onderzoek volgens de kritische reflectie een belangrijk onderdeel van de beroepspraktijk. Om studenten hier voldoende voor toe te rusten heeft de Rietveld Academie het theorieonderwijs en de aandacht voor onderzoek vormgegeven binnen de verschillende afdelingen. De afdelingen haken ook aan bij het Studium Generale. Daarmee is het theoretische onderwijs binnen de opleiding versterkt.

Tijdens de visitatie heeft de commissie met diverse betrokkenen gesproken over de consequenties van het samenvoegen van beide opleidingen. De alumni hebben desgevraagd aangegeven dat de 'cross-overs' in de praktijk nog wat beperkt zijn. Voor studenten die dat echter willen is het mogelijk input uit de verschillende disciplines te combineren. De docenten hebben dit bevestigd. Studenten kiezen in eerste instantie voor een vakdiscipline of afdeling, de samenvoeging van beide opleidingen zal dat niet veranderen. Daarbij zijn zowel beeldende kunst als vormgeving gericht op autonomie. Binnen de vorm-

geving wordt vanuit deze autonomie de toepassing gezocht.

De commissie constateert dat het actueel houden van de doelstellingen, de competenties en het programma hoog op de agenda staat van de Gerrit Rietveld Academie. Studenten worden niet alleen continu uitgedaagd om te reflecteren op de kwaliteit van hun werk, maar ook om, samen met docenten en andere medewerkers, te reflecteren op het onderwijs dat geboden wordt.

Concreet

De opleiding heeft als doelstelling studenten op een betrokken en inspirerende wijze te begeleiden bij het ontwikkelen van hun talent. Studenten worden opgeleid tot makers, onderzoekers en ontwikkelaars: auteurs met een kritische houding. Kernwaarden van de Rietveld Academie zijn onder andere het optimaal tot ontplooiing brengen van de capaciteiten en creativiteit van studenten, respect voor het individu en voor de vrijheid om een persoonlijke benadering te ontwikkelen en de eigen toekomst te bepalen, een open houding en betrokkenheid bij anderen en de maatschappij.

De opleiding gaat uit van de landelijke competenties zoals die verwoord zijn in de landelijke opleidingsprofielen. De Rietveld Academie heeft de competentiesets van beide opleidingen (Beeldende Kunst en Vormgeving) samengevoegd tot één set, bestaande uit zeven kerncompetenties: creërend vermogen, vermogen tot kritische reflectie, vermogen tot groei en vernieuwing, organiserend vermogen, communi-

catief vermogen, omgevingsgerichtheid en vermogen tot samenwerken.

De kritische reflectie stelt dat het aanleren van technische vaardigheden beperkt aandacht krijgt in de opleiding. Centraal staat het zelfstandig ontwikkelen van concepten op het gebied van kunst en design. Studenten worden uitgedaagd een eigenzinnige houding als kunstenaar of vormgever te ontwikkelen. Daarbij wordt van studenten verwacht dat zij zelf de regels kunnen opstellen waaraan hun werk dient te voldoen. De kwaliteit van de resultaten wordt dan ook niet afgemeten aan wat een opdrachtgever of de kunstwereld vindt of verwacht maar aan de invulling die de student zelf geeft. Studenten worden met name beoordeeld op de uitwerking van een stelsel zelf ontwikkelde regels. De beoordeling is vervolgens gericht op de keuze van de regels en de consequenties van de uitvoering daarvan. De commissie vindt dit passend bij een opleiding die studenten opleidt tot autonoom kunstenaar of vormgever.

Dublin-descriptoren

De opleiding heeft in de kritische reflectie de Dublin-descriptoren voor het bachelorniveau verbonden aan de eindkwalificaties. De interpretatie van de Dublin-descriptoren is zodanig geconcretiseerd, dat het de visitatiecommissie duidelijk is hoe de vertaalslag hiervan naar de opleiding is gemaakt. De visitatiecommissie heeft dan ook vastgesteld dat de Dublin-descriptoren te identificeren zijn binnen de competenties (eindkwalificaties).

2. Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting: De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de onderwijsleeromgeving als **excellent**. De commissie is van mening dat het programma studenten zeer goed in staat stelt competenties (eindkwalificaties) te bereiken. De commissie concludeert dat de opleiding erin geslaagd is een zeer inspirerende leeromgeving voor studenten te creëren, waarin studenten uitgedaagd en gemotiveerd worden het beste in zich zelf te ontdekken en zich te ontwikkelen tot autonome kunstenaars en vormgevers. In het programma is in samenhang veel aandacht voor theorie, onderzoek en reflectie. Deze aspecten worden continu gerelateerd aan het werk dat studenten maken en het werkproces dat zij daarbij doorlopen. Studenten leren daardoor zichzelf te positioneren in de context van het vakgebied en in de maatschappij. De commissie vindt dat de opleiding haar visie op onderwijs en haar didactische concept zeer goed heeft doordacht en consequent toepast. Het Basisjaar (het eerste jaar) van zowel de voltijd- als deeltijdopleiding wordt gekenmerkt door een vaste structuur. In de vakjaren erna verschilt de invulling per afdeling; de studenten krijgen daarbij veel ruimte om te kiezen en moeten goed rekenschap geven over de gemaakte keuzes. De consequente invoering van het didactisch concept draagt er aan bij dat binnen de verschillende afdelingen dezelfde typen vragen en werkvormen centraal staan. Dit zorgt ook voor een goede samenhang in het programma. Het is de commissie opgevallen dat studenten beperkt gebruik maken van de kennis en mogelijkheden binnen andere afdelingen. Zij raadt de opleiding aan dit meer te stimuleren. Het programma is zeer kleinschalig. Studenten ervaren de opleiding en de Gerrit Rietveld Academie als een hechte community. Binnen deze hechte community worden de juiste condities gecreëerd voor de intensieve individuele en groepsgewijze begeleiding die studenten gedurende de hele opleiding krijgen. De commissie vindt dat zeer indrukwekkend. Het programma is studeerbaar, al is het wel intensief. De opleiding hanteert strenge toelatingseisen. De commissie is onder de indruk van de hoge kwaliteit en enorme betrokkenheid van de docenten. Vrijwel alle docenten zijn werkzaam als kunstenaar of vormgever en benaderen het lesgeven vanuit hun beroepspraktijk. De opleiding beschikt over uitstekende faciliteiten die studenten in staat stellen met zowel traditionele als nieuwe technieken te experimenteren. De commissie verwacht dat de te realiseren nieuwbouw de verbondenheid tussen deeltijd- en voltijdstudenten zal vergroten.

Programma dekt de eindkwalificaties

De opleiding biedt studenten ruimte om een eigen, persoonlijke werkwijze en benadering te ontwikkelen. Studenten worden uitgedaagd om te experimenteren, onderzoeken en een kritische houding te ontwikkelen. De onderwijsleeromgeving is hierop ingericht.

De vierjarige voltijdopleiding kent een gemeenschappelijk eerste jaar. In dit Basisjaar volgen alle studenten hetzelfde gestructureerde programma. Studenten maken kennis met zowel de beeldende kunst als de vormgeving. Ze krijgen de volgende vakken: tekenen, schilderen, gemengde media, sculptuur, ontwerp en theorie. Studenten zijn tijdens dit

jaar vijf dagen per week aan het werk op de Gerrit Rietveld Academie. Studenten worden ingedeeld in groepen van 18 tot 22 studenten met vijf vaste docenten die gedurende het hele jaar alle lessen voor de groep verzorgen.

In het Basisjaar wil de opleiding studenten intensief laten kennis maken met een veelvoud aan opvattingen, begrippen en werkmethoden die een basis kunnen leggen voor het onafhankelijk en zelfstandig werk als kunstenaar of vormgever. Tijdens dit Basisjaar maken studenten veel opdrachten. Deze zijn bedoeld om studenten op weg te helpen en te stimuleren hun talenten zo geconstrueerd en gericht mogelijk in te zetten. In januari van het Basisjaar, vindt het januariproject plaats, waarbij een thema

centraal staat. In het Basisjaar maken de studenten ook kennis met de verschillende afdelingen en werkplaatsen. Op basis daarvan kunnen studenten een keuze voor een afstudeerrichting (en afdeling) maken.

In het tweede jaar starten studenten bij een van de afdelingen (of vakdisciplines). Binnen de Rietveld Academie wordt in dit kader gesproken over vakjaren. Het tweede studiejaar is dus het eerste vakjaar, et cetera. Het onderwijs in de diverse vakjaren verschilt per afdeling, passend bij de discipline waarvoor wordt opgeleid. Zo leren studenten bij de afdeling Mode bijvoorbeeld in het eerste vakjaar de basis van het vormgeven en basistechnieken zoals tekenen, moulage, patroon, textiel en realisatietechniek. In het tweede vakjaar vindt verdieping plaats en wordt van studenten een grotere zelfstandigheid verwacht in het formuleren van vraagstellingen, onderzoek doen en het vertalen daarvan naar ontwerpprocessen. Ook werken studenten aan hun portfolio. In het derde jaar staat, net als bij de andere afdelingen, het eindexamen centraal. Bij de afdeling Mode voeren studenten onderzoek uit en schrijven ze een scriptie over een eigen gekozen onderwerp. Tijdens de jaarlijkse examen expositie presenteren studenten hun collectie, afstudeerproject, portfolio en een 2D presentatie.

Bij de afdeling Beeldende Kunst staat in het eerste vakjaar het experimenteren centraal. Er worden geen opdrachten gegeven en naast groepsdiscussies vindt er individuele begeleiding plaats. In het eerste vakjaar leren studenten hun eigen werk te analyseren en conclusies te trekken, om daarna een volgende stap in hun ontwikkeling te zetten. In het tweede jaar kijken niet alleen docenten kritischer naar het werk, ook van studenten wordt dat verwacht. Studenten werken net als in het eerste vakjaar aan hun 'artist statement'. Daarnaast leren studenten een goede documentatie bijhouden. Ook bij de afdeling Beeldende Kunst staat het derde vakjaar in het teken van het eindexamen.

Deeltijd

Ook het vijfjarige deeltijdprogramma (DOGtime) start met een gezamenlijke propedeuse (van twee basisjaren).

Het Basisjaar bestaat uit twee lesblokken, waarin één vak centraal staat: beeldende kunst of design. In het Basisjaar ligt de nadruk op deelname, samenwerking, inzet, onderzoek, experiment, keuzebepaling en ontwikkeling. Studenten volgen vakken als Het Lab (Schilderen en Time Based Arts) Sculptuur, Instabiele media, Communicatie en Tekenen/ Grafiek. In het tweede DOGtime basisjaar ligt de nadruk op reflectie, verdieping, ontwikkeling, zelfstandigheid en keuzebepaling. In dit jaar komt theorie inzake beeldende kunst en design, kunsttheorie en kunsttheoretische reflectie aan de orde.

Studenten ervaren de opleiding en de Gerrit Rietveld Academie als een hechte community; in het gesprek met studenten vielen spontaan woorden als 'family' en zelfs 'gang'.

Na de propedeuse kunnen studenten kiezen voor het programma Autonome Beeldende Kunst of Interaction Design & Unstable Media (IDUM). Het eerste pro-

gramma richt zich op het ontwikkelen van het beeldend vermogen van de student, waarbij het denken en handelen als beeldend kunstenaar voorop staat. Studenten worden opgeleid tot autonoom beeldend kunstenaar. Het IDUM-programma leidt studenten op tot interactief ontwerper, die contexten in taal, beeld en gedrag ontwerpen. De opbouw is vergelijkbaar met die van de voltijdopleiding, waarbij in de eerste twee vakjaren verdere specialisatie plaatsvindt en studenten in het derde vakjaar worden voorbereid op het eindexamen.

Kleinschaligheid

Studenten hebben tijdens de visitatie laten blijken dat ze zeer positief zijn over de opleiding. Ze waarderen de kleinschalige en inspirerende sfeer. Ze hebben ook opgemerkt dat de Rietveld Academie een hechte community is. Ook waarderen studenten de motiverende input van medestudenten en het praten over elkaars werk. De studenten moeten echter wel leren omgaan met de vrijheid die ze krijgen en het contact aan te gaan met hun medestudenten. De studenten hebben ook aangegeven dat, alhoewel het soms confronterend en zelfs onplezierig kan zijn, ze altijd door hun docenten uitgedaagd worden om zichzelf te blijven ontwikkelen. Ook de deeltijdstu-

dent met wie de commissie gesproken heeft zijn positief over de opleiding. Zij waarderen de vrijheid die ze krijgen en voelen zich net als de voltijdstudenten uitgedaagd.

Theorie

Ten opzichte van de vorige accreditatie is in het programma meer aandacht voor theorie. Van afgestudeerden wordt immers verwacht dat zij als kunstenaar of vormgever hun werk kunnen plaatsten in een maatschappelijk context en dat zij thuis zijn in het hedendaagse discours en onderzoek en theoretische reflectie kunnen toepassen op hun eigen werk. De ontwikkeling van dit (theoretisch) reflectieve vermogen is een belangrijk onderdeel van het programma.

De opleiding heeft het theorie-onderwijs direct gerelateerd aan het praktijkonderwijs. De theorie heeft onder andere betrekking op kunstgeschiedenis, kunsttheorie, filosofie en cultuurbeschouwing. In het Basisjaar wordt het theorie-onderwijs verzorgd op een vaste dag in de week. Studenten krijgen daarbij les van een theorie docent. Onderwerpen zijn de kunstgeschiedenis en de hedendaagse kunsttheorie. In het basisjaar vindt ook een tentamen kunstgeschiedenis plaats.

In de latere jaren verschilt de theoretische invulling per afdeling. Zo krijgen studenten Beeldende Kunst bijvoorbeeld theorielessen op het gebied van kunstgeschiedenis, filosofie en kunsttheorie. Bij de afdeling Inter-architecture wordt één dagdeel per week besteed aan het lezen, schrijven, presenteren en analyseren van teksten. De afdeling VAV biedt studenten theorie op het gebied van kunstgeschiedenis, filmgeschiedenis en filosofie. Tijdens de visitatie is gebleken dat theorie docenten jaarlijks overleg hebben over het theorie-onderwijs dat door de verschillende afdelingen aangeboden wordt.

Daarnaast organiseert de opleiding jaarlijks het Studium Generale. Deelname aan het Studium Generale is verplicht voor de studenten in de voltijd propeuse en het eerste vakjaar en ook toegankelijk voor docenten. Actuele thema's uit de hedendaagse internationale kunstwereld worden gerelateerd aan onderzoekstrajecten en besproken door sprekers uit binnen- en buitenland. Met het Studium Generale wil de Rietveld Academie laten zien dat kunst en design altijd verbonden zijn aan andere domeinen en dat leren onafhankelijk en kritisch te denken alleen

mogelijk is als kennis, verbeelding en reflectie op een onorthodoxe manier met elkaar verbonden zijn. Het thema van 2013 is 'Where are we going, Walt Whitman'. Er wordt een reeks wekelijkse lezingen georganiseerd. In maart van elk jaar vindt een festivalweek plaats waarbij studenten en docenten workshops volgen. Docenten hebben tijdens de visitatie opgemerkt dat opdrachten in het basisjaar regelmatig gerelateerd worden aan de thema's van het Studium Generale. De opleiding wil daarmee de onderwerpen van het Studium toegankelijk en behapbaar maken voor de eerstejaarsstudenten.

De commissie concludeert dat het theorieonderwijs zichtbaar versterkt is en thans een prominente plaats inneemt in de opleiding.

Onderzoek

Onderzoek komt op verschillende manieren naar voren in het programma. Ten eerste worden studenten continu uitgedaagd hun eigen werk en het werkproces te onderzoeken en er kritische vragen bij te stellen. Onderzoek wordt, net als theorie, direct gerelateerd aan de praktijk en het werk dat studenten maken.

In het derde vakjaar schrijven alle studenten verplicht een scriptie (zie standaard 3). Ter voorbereiding op de scriptie is in het programma aandacht voor het lezen en schrijven van teksten. Daar wordt in het basisjaar mee begonnen. In de latere vakjaren schrijven studenten regelmatig essays of reflecties naar aanleiding van het eigen werk en galerie- of tentoonstellingsbezoeken.

De studenten met wie de commissie gesproken heeft, vinden dat zij over het algemeen goed voorbereid worden op de scriptie. Ze waarderen de theorielessen in het basisjaar van de theorie docent. Ook in de latere jaren schrijven studenten kleinere stukken. Bij de afdeling Beeld en Taal bijvoorbeeld leveren studenten in het eerste vakjaar elke maand een review van een tentoonstelling in.

Beroepspraktijk

De opleiding maakt in relatie tot de beroepspraktijk onderscheid tussen kennis en vaardigheden die de opleiding zelf aan biedt en die studenten elders kunnen opdoen. Tot de eerste groep behoort het aanleren van een beroepshouding en beroepsvaardigheden. De kritische reflectie stelt dat het aanleren van

een goede beroepshouding (het maken van werk, onderzoek doen, reflecteren, positioneren, samenwerken et cetera) de primaire taak van de opleiding is. Daarnaast leren studenten beroepsvaardigheden zoals zichzelf / het werk presenteren, schrijven over het werk, netwerken, projecten uitvoeren en dergelijke. De opleiding vindt dat deze vaardigheden noodzakelijk zijn voor het functioneren als zelfstandig kunstenaar of ontwerper. De meer administratieve kennis en vaardigheden, zoals boekhouden, beeldrecht en dergelijke, maken volgens de opleiding geen deel uit van de kern van het functioneren als zelfstandig kunstenaar of ontwerpen. In het programma is derhalve beperkt aandacht voor deze onderwerpen.

De relatie met de beroepspraktijk krijgt op verschillende manieren vorm in het programma (zie ook standaard 1). Allereerst wordt van studenten verwacht dat zij hun eigen werk, en daarmee hun eigen beroepspraktijk creëren. Daarnaast zijn alle docenten als kunstenaar of ontwerper werkzaam in de (eigen) beroepspraktijk. De docenten brengen inzichten en vraagstukken uit de beroepspraktijk in tijdens de lessen en de individuele gesprekken. Projecten, praktijkopdrachten, workshops, excursies en studiereizen dragen eveneens bij aan de relatie met de beroepspraktijk. Studenten van de afdeling Grafisch ontwerp voeren vaak opdrachten uit voor externe opdrachtgevers of de Rietveld Academie. Studenten van andere afdelingen bereiden exposities voor. Daarbij laten ze niet alleen hun eigen werk zien, maar organiseren ze ook de hele expositie.

Het projectbureau van de Rietveld Academie, Public Rietveld, verbindt de opleiding met de buitenwereld. Bij het projectbureau kunnen studenten terecht voor interne en externe expositieruimtes, externe contacten en wordt met studenten aan externe projecten gewerkt.

Ook kent een aantal afdelingen een verplichte stage. De afdelingen Architectonisch Ontwerp, DesignLab en Edelsmeden hebben bijvoorbeeld in het tweede vakjaar (het derde studiejaar) een verplichte stage opgenomen van twee of drie maanden. Studenten zijn daarbij zelf verantwoordelijk voor het vinden van een stageplek bij een kunstenaar of een ontwerp bureau. De stage wordt afgerond met een presentatie van het stageverslag aan medestudenten van de afdeling.

De studenten en alumni met wie de commissie gesproken heeft voelen zich over het algemeen adequaat voorbereid op de beroepspraktijk.

Actueel

Het programma wordt indien nodig bijgesteld. In relatie tot de vorige visitatie is in het huidige programma meer aandacht voor theorie, onderzoek, samenwerking en presentatie (zie ook standaard 1).

Studenten wordt continu gevraagd naar de ervaringen met en input voor het programma. Het kleinschalige karakter van de opleiding en de afdelingen en het nauwe contact tussen docenten en studenten maakt dit mogelijk. In de opleidingscommissie worden ook onderdelen van het programma geëvalueerd. De opleidingscommissie bestaat uit drie studenten en drie docenten en komt gemiddeld twee keer per jaar bijeen. Het is de commissie opgevallen dat het bestaan van de opleidingscommissie niet bij alle studenten bekend is.

De commissie is nagegaan in hoeverre internationalisering onderdeel is van het programma. De commissie constateert dat het programma zeer internationaal georiënteerd is. Ten eerste is de instroom in de opleiding internationaal. De meerderheid van de instromende bachelorstudenten was in studiejaar 2012 – 2013 afkomstig uit het buitenland. In totaal komt circa 54% van de bachelorstudenten uit het buitenland; zij vertegenwoordigen 52 verschillende nationaliteiten. Dit zorgt ervoor dat studenten ook op de academie in contact komen met opvattingen uit andere culturen. Daarnaast krijgt internationalisering vorm in studiereizen, uitwisseling en projecten. Ook wordt het overgrote deel van het onderwijs in het Engels verzorgd. De studenten en alumni met wie de commissie gesproken heeft, waarderen het internationale karakter van het programma en de uitwisseling met internationale studenten.

Voor uitstekende studenten zijn diverse programma's beschikbaar, zoals het honoursprogramma Art and Research. Dit programma wordt samen met de Universiteit van Amsterdam uitgevoerd. Ook in samenwerking met het Cobra Museum Amstelveen is een honoursprogramma opgezet. Daarbij doen 10 tot 15 studenten van de afdelingen Grafische vorm-

geving, Beeld & Taal en Fotografie onderzoek naar de collectie van het museum. Academie breed wordt jaarlijks een expositie in de Oude Kerk georganiseerd. Studenten worden geselecteerd op basis van een projectvoorstel.

De studenten en docenten met wie de commissie gesproken heeft, voelen zich ook gehoord door de opleiding. De opleiding reageert adequaat op verbetervoorstellen van studenten. Het kleinschalige karakter van de opleiding en het intensieve contact tussen docenten en studenten spelen hierin een belangrijke rol.

Didactisch concept

De kritische reflectie stelt dat de persoonlijke kwaliteiten, thematieken en onderzoeksvragen van de student het uitgangspunt voor het onderwijs zijn. Studenten worden gestimuleerd en uitgedaagd een eigen artistieke ontwikkeling door te maken, waarbij het persoonlijk potentieel tot bloei kan komen. Belangrijke voorwaarde daarvoor is een sfeer van vertrouwen waarbinnen individuele verschillen en persoonlijke omstandigheden het uitgangspunt zijn. Binnen de opleiding zijn verschillen in benadering en opvattingen bespreekbaar en productief. Studenten worden immers opgeleid om hun eigen werk aan de door henzelf opgestelde regels te toetsen.

De opleiding zoekt continu naar een balans tussen aanreiken en het zelf laten organiseren. Van kunstenaars wordt verwacht dat zij hun eigen werk creëren, vraagstellingen ontwikkelen en onderzoeken. Deze zelfstandige, ondernemende en onderzoekende houding wordt in de opleiding dan ook van studenten verwacht.

In het Basisjaar van de opleiding volgen studenten, zoals eerder opgemerkt, een vast programma. De opdracht is in het Basisjaar een belangrijke werkvorm. Studenten worden uitgedaagd om vanuit prikkelende vraagstellingen in hoog tempo werkstukken te maken. Daarnaast vinden er klassikale en individuele werkbesprekingen plaats.

Van kunstenaars wordt verwacht dat zij hun eigen werk creëren, vraagstellingen ontwikkelen en onderzoeken. Deze zelfstandige, ondernemende en onderzoekende houding wordt in de opleiding ook van studenten verwacht.

Daarna krijgt het onderwijs (binnen de vakdisciplines of afdelingen) op verschillende manieren vorm. Binnen de afdeling DesignLab krijgen studenten onder andere theorieonderwijs op het gebied van vormgevingstheorie en –geschiedenis. De afdeling Grafisch Ontwerpen biedt studenten gedurende de drie jaren vier vakken: ontwerpen, beeld, typografie en theorie. Deze vakken worden gevolgd door studenten van alle (vak)jaren. De afdeling Beeld en Taal biedt onder andere lessen op het gebied van beeld, taal, kunstgeschiedenis en kunstbeschouwing. Bij alle afdelingen vinden workshops en gastlezingen plaats.

Het maken van werk staat bij alle afdelingen centraal. Dit gebeurt al dan niet aan de hand van open opdrachten. Bij de afdelingen Beeldende Kunst en Fotografie worden studenten uitgedaagd hun eigen werk te maken, zonder een opdracht. Bij de afdeling Grafisch Ontwerpen werken studenten in (korte of langere) projecten die door de docenten gedefinieerd zijn. Ook bij de afdeling Keramiek wordt gewerkt met opdrachten. Naast opdrachten wordt in de opleiding veelvuldig gebruik gemaakt van projecten en workshops. Dit kunnen projecten binnen of buiten de Rietveld Academie zijn. Deze projecten zijn veelal gerelateerd aan actuele thema's en maatschappelijk vraagstukken en zijn met name gericht op het ontwikkelen van vaardigheden op het gebied van samenwerken.

Binnen alle afdelingen zijn individuele en groeps gesprekken belangrijke werkvormen. Tijdens deze gesprekken vindt altijd reflectie plaats op het gemaakte werk en het werkproces van de student. De kritische reflectie stelt dat reflectie het belangrijkste onderdeel is van het werkproces. Tijdens deze reflectie wordt studenten gevraagd naar de motieven en beslissingen tijdens het werkproces. Ook wordt de keuze voor een medium verantwoord en wordt ingegaan op aspecten als maatschappelijke en theoretische noties, de conceptuele kwaliteit, de visualisatie van het concept en de beeldende kwaliteit daarvan. Studenten leren doordat zij hun motieven verwoorden, zelf kritisch te zijn, verantwoordelijkheid te nemen en hun positie in te nemen. Andere gebruikte

werkvormen zijn bijvoorbeeld technische instructie, hoorcolleges, lezingen, presentaties, museum-, galerie- en atelierbezoek, socratische gesprekken en workfloor (bij deze laatste werkvorm reflecteren alle studenten en docenten samen).

De opleiding wil de kracht van de groep zoveel mogelijk benutten in het programma. Dit betekent bijvoorbeeld dat studenten betrokken zijn bij elkaars werkprocessen en meningen en visies delen op de ontwikkeling van het werk. Interdisciplinaire samenwerking ontstaat op initiatief van studenten of als studenten een gedeelde vraagstelling hebben. Studenten kunnen dan samenwerken met studenten van andere afdelingen. De kritische reflectie stelt dat het gezamenlijke Basisjaar dit stimuleert en er aan bijdraagt dat studenten elkaar makkelijk weten te vinden. Tijdens de visitatie hebben studenten dit bevestigd. Zij hebben echter ook opgemerkt dat de feitelijke samenwerking met studenten van andere afdelingen nog geen automatisme is. De commissie raadt de opleiding aan te stimuleren dat studenten gebruik maken van de expertise bij andere afdelingen.

Studenten presenteren tijdens de opleiding continu het door hen gemaakte werk, zowel aan medestudenten en docenten als aan een groter publiek. Dat laatste vindt plaats tijdens UnCut, de tentoonstelling in de Oude Kerk, presentaties van afdelingsprojecten en eindexamtentoonstelling. Tijdens deze bijeenkomsten leren studenten hun werk te presenteren aan niet-specialisten. Ook krijgen studenten een beeld van de effecten van hun werk op het publiek.

De commissie is van mening dat de opleiding een zeer goed overwogen didactisch concept hanteert en dit consequent toepast. Er wordt gebruik gemaakt van een grote variëteit aan werkvormen, die allen ten dienste staan van de persoonlijke en artistieke ontwikkeling van de student. Het onderwijs is zeer kleinschalig georganiseerd, de individuele benadering en ontwikkeling van studenten staat centraal.

Het is de commissie tijdens de visitatie opgevallen dat de opleiding en de vakgebieden in het basisjaar vrij duidelijk gedefinieerd zijn. In de vakjaren daarna lijkt de definitie van vakgebieden genuanceerder te

Studenten leren hun eigen werk te beoordelen, waarbij ze leren begrijpen waarom ze iets maken en wat hun plek is binnen de gekozen discipline. Dit is een individueel proces, waarin studenten door hun docenten herinnerd worden aan hun eigen toetssteen.

zijn en is het de student die, in dialoog met de docenten, de grenzen van het vakgebied definieert. De commissie heeft in dit kader met docenten en management gesproken over het 'disciplinerende' karakter van een vakdiscipline en de vraag hoe studenten zich leren te verhouden tot een discipline, in een omgeving waarin grenzen tussen disciplines vervagen. Het is de commissie daarbij duidelijk geworden dat de opleiding erop gericht is studenten hun eigen beoordelingskader te laten definiëren, zie ook standaard 1. Studenten leren hun

eigen werk te beoordelen volgens hun eigen beoordelingskader, waarbij ze leren begrijpen waarom ze iets maken en wat hun plek is binnen de gekozen discipline. Dit is een individueel proces, waarin studenten door hun docenten begeleid worden (en herinnerd worden aan hun eigen toetssteen).

De commissie vindt dit positief en is van mening dat dit een zeer belangrijk kenmerk is van de Gerrit Rietveld Academie.

Samenhang

De samenhang in het programma wordt op verschillende manieren geborgd. Ten eerste doordat het gemaakte werk van de student centraal staat in de opleiding. Daardoor vindt er een voortdurend proces plaats waarbij vaardigheden van studenten in het maken, onderzoeken, reflecteren, presenteren en positioneren in samenhang ontwikkeld worden. Het maken van een werk bestaat ook uit onderzoek, theorie en reflectie daarop. Daarnaast wordt het werk gepresenteerd en worden studenten uitgedaagd zichzelf te positioneren in het vakgebied en in de maatschappij.

Daarnaast wordt de samenhang geborgd door de structuur van het programma. In het Basisjaar maken studenten in de gemeenschappelijke propedeutische kennis met alle vakdisciplines. Daarbij wordt een brede basis gelegd. In de daaropvolgende jaren volgen studenten het onderwijs in een van deze vakdisciplines. In het eerste vakjaar (het tweede studiejaar) vindt bij nagenoeg alle afdelingen een nadere kennismaking met de discipline plaats. In het tweede vakjaar (het derde studiejaar) vindt verdere verdie-

ping plaats en het derde vakjaar (vierde studiejaar) is veelal gericht op het eindexamenwerk.

Studeerbaarheid

In het Basisjaar zijn de studenten verplicht dagelijks aanwezig op de Rietveld Academie. In de latere jaren verschilt dit per afdeling.

De kritische reflectie meldt dat de gemiddelde studielast per week 44 uur is (inclusief contacttijd) voor voltijdstudenten en 33 uur voor deeltijdstudenten.

De studenten en alumni waarmee de visitatiecommissie gesproken heeft, ervaren het programma als zeer intensief en waardevol. Dit komt ook doordat zij voortdurend uitgedaagd worden de grenzen van hun eigen kunstenaarschap op te zoeken en daarin geconfronteerd worden met zichzelf. Alhoewel dit als moeilijk ervaren wordt, zien studenten en alumni dit op de langere termijn als zeer waardevol.

Studiebegeleiding

De continue individuele en groepswijze begeleiding is een fundamenteel onderdeel van de opleiding. De docenten zijn primair verantwoordelijk voor de individuele begeleiding van studenten. Docent en student bespreken de kwaliteit van het gemaakte werk. Belangrijke uitgangspunten daarbij zijn wederzijds vertrouwen, waardoor studenten zich open en kwetsbaar durven op te stellen en zo inzicht verwerven. Daarnaast wordt tijdens groepsbijeenkomsten het gemaakte werk besproken. Daarbij reflecteren zowel de docent als de studenten op het gemaakte werk.

Voor studenten die extra begeleiding nodig hebben omdat zij bijvoorbeeld dreigen vast te lopen, is specifieke ondersteuning beschikbaar. De coördinator van de afdeling heeft daarbij een signalerende en doorverwijzende taak. Voor studenten met persoonlijke of studieproblemen is de studentendecaan beschikbaar.

Studenten die vastlopen in hun artistieke ontwikkeling kunnen ondersteund worden door een coach. Daarbij wordt een aantal gesprekken gevoerd over het gemaakte werk waarmee de ontwikkeling weer

op gang wordt gebracht. Het is in uitzonderlijke gevallen ook mogelijk een aangepast studietraject te volgen.

In het basisjaar worden studenten begeleid door een mentor. De mentor verzorgt één dag in de week de lessen van de betreffende klas. Studenten krijgen aan het einde van de propedeuse een studieadvies. Soms kan dit betekenen dat studenten geadviseerd wordt het Basisjaar over te doen, met andere docenten en opdrachten. Ook kunnen studenten een negatief bindend studieadvies krijgen. Dit betekent dat de opleiding er geen vertrouwen in heeft dat de student de opleiding succesvol kan afronden. In de verschillende afdelingen kunnen studenten met studieproblemen terecht bij een mentor of de coördinator van de afdeling.

De commissie waardeert de nadrukkelijke aandacht in het programma voor reflectie en persoonlijke en artistieke ontwikkeling. De docenten en mentoren spelen daarin een essentiële rol.

Instroom

De opleiding is toegankelijk voor studenten met een havo- of mbo4-diploma en artistieke aanleg. Deze artistieke aanleg blijkt uit beeldend vermogen, gevoel voor kleur, vorm en materiaal en oorspronkelijkheid en eigenzinnigheid. Naast deze wettelijke eisen hanteert de Rietveld Academie de volgende toelatingseisen:

- een sterk ontwikkeld beeldend vermogen;
- blij van een open, ontvankelijke en nieuwsgierige kijk op de wereld;
- onderzoekende instelling;
- betrokkenheid bij het eigen werk;
- blij van eigen initiatief;
- interesse in kunst en cultuur en
- blij van intelligentie, eigenzinnigheid en een communicatieve instelling.

De opleiding kent volgens de commissie een adequate en strenge toelatingsprocedure. Tijdens het toelatingssprekuren worden kandidaten beoordeeld op geschiktheid tijdens een gesprek met een docent. Van kandidaten wordt verwacht dat zij minimaal 20 stuks eigen werk meenemen en laten zien. Na een positieve beoordeling vindt het toelatingsexamen plaats. Kandidaten krijgen twee thuisopdrachten.

Het toelatingsexamen bestaat uit een toelatingssprek van twintig minuten met één of twee toelatingscommissies. Tijdens dit gesprek laten kandidaten een uitgebreide en gevarieerde selectie van hun werk zien en worden ze door de commissie ondervraagd over het werk, de thuisopdrachten, inspiratiebronnen en motivatie en de verwachtingen ten aanzien van de opleiding.

Internationale kandidaten kunnen hun portfolio opsturen, op basis waarvan ze al dan niet worden uitgenodigd voor het toelatingsexamen. Kandidaten die al beschikken over een bachelordiploma van een andere (buitenlandse) kunstacademie kunnen zich aanmelden voor een hoger jaar. Zij hoeven niet deel te nemen aan het toelatingssprek.

De opleiding biedt een de opleiding biedt cursussen, een vooropleiding en een oriëntatiejaar, waarmee kandidaten zich kunnen voorbereiden op de bacheloropleiding. In studiejaar 2012 – 2013 zijn in totaal 213 nieuwe studenten ingestroomd, 17% van het totale aantal aanmelders.

Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat tijdens de toelatingsprocedure ook gekeken wordt of studenten passen bij de cultuur van de Rietveld Academie. Docenten kijken tijdens de toelatingsprocedure niet alleen naar het gemaakte werk maar juist ook naar de persoon achter het werk. Nagenoeg alle docenten participeren in een toelatingscommissie. Daarnaast maken studenten deel uit van de toelatingscommissies.

Docenten

De kritische reflectie stelt dat docenten de dragers zijn van de kernopdracht, de kernwaarden en het didactische concept van de Rietveld Academie. De docenten begeleiden de studenten bij het gehele werkproces.

De docenten verbonden aan de opleiding zijn in eerste instantie kunstenaar, vormgever of theoreticus.

Alle docenten zijn werkzaam in de praktijk en hebben een gemiddelde aanstellingsomvang van één dag per week. Circa 40% van de docenten heeft een vaste aanstelling. De andere docenten zijn één tot vier jaar verbonden aan de Rietveld Academie. Daarnaast maakt de academie gebruik van circa 225

gastdocenten. De werkplaatsbeheerders werken gemiddeld twee tot drie dagen per week voor de academie. De werkplaatsbeheerders zijn overdag en op een aantal avonden beschikbaar voor studenten (tijdens de openstelling van de werkplaats).

In de werkplaatsen worden studenten begeleid door de werkplaatsbeheerders. Zij begeleiden de studenten bij het maken van het werk. De werkplaatsbeheerders hebben kennis van specifieke materialen en technieken en beantwoorden vragen van studenten over de uitvoering van het werk.

In de gesprekken met de voltijd- en deeltijdstudenten heeft de visitatiecommissie ervaren dat de studenten zeer tevreden zijn over hun docenten. Studenten worden door hun docenten uitgedaagd. Ook vinden studenten hun docenten toegankelijk. Deeltijd studenten waarderen de inspanningen van hun docenten om lessen op zaterdag te verzorgen als de lessen door de week uitvallen.

De docenten hebben tijdens de visitatie aangegeven dat de coördinator van een afdeling om de paar jaar wisselt. Daarmee wil de opleiding bewaken dat de afdelingen zichzelf blijven vernieuwen. Daarbij wordt niet geschuwd coördinatoren buiten het vakgebied van de afdeling aan te stellen, zoals recentelijk bij de afdeling Edelsmeden heeft plaatsgevonden. Voor docenten die het lesgeven zien als onderdeel van hun beroepspraktijk is het soms lastig dat tussen de tijdelijke contracten van vier jaar een verplicht semester zonder lesgeven zit.

De coördinator heeft een belangrijke rol in het samenstellen van het docententeam van de afdeling. Het lesprogramma en de thema's die behandeld worden komen tot stand door overleg tussen docenten, gebruik makend van de input van studenten en vanuit de ontwikkelingen in hun eigen beroepspraktijk. Door het kleinschalige karakter van de afdelingen hebben docenten snel contact met de instromende studenten en een beeld van hun interesses en kwaliteiten.

De commissie heeft tijdens de visitatie zeer deskundige, enthousiaste en betrokken docenten gezien. De docenten staan open voor vernieuwing, geven veel om de studenten en waarderen het contact met hen. Nagenoeg alle docenten met wie de commissie gesproken heeft, combineren het lesgeven met hun

eigen beroepspraktijk en benaderen het lesgeven vanuit hun kunstenaarschap. De commissie vindt het zeer positief dat de opleiding niet schroomt om naar buiten te kijken bij het aantrekken van docenten of coördinatoren.

Faciliteiten

De Rietveld Academie beschikt over twee gebouwen en een aantal tijdelijke locaties in de stad. Om te kunnen voldoen aan de behoefte aan werkplekken en geschikte onderwijsruimtes zal op het parkeerterrein van de Rietveld Academie nieuwbouw gerealiseerd worden. Daarmee wordt al het onderwijs op één locatie aangeboden. De ontwikkeling van de nieuwbouw wordt uitgevoerd door de Rietveld Academie zelf.

De Rietveld Academie beschikt over 22 goed geutilleerde werkplaatsen (bijvoorbeeld hout, metaal, glas, edelsmeden, CadCam en filmmontage). Daarmee wil de opleiding aan studenten apparatuur en programma's ter beschikking stellen die te duur of te groot zijn om zelf aan te schaffen. De werkplaatsen bieden de studenten de mogelijkheid om ambachte-

lijke technieken te leren en toe te passen. Bovendien kunnen studenten er gebruik maken van nieuwe, veelal ICT gerelateerde technieken, zoals een 3D printer. In de werkplaatsen zijn studenten van verschillende afdelingen en studiejaar naast elkaar aan het werk.

Het is de commissie tijdens de visitatie duidelijk geworden dat de deeltijdstudenten van de richting Beeldende Kunst gebruik maken van studio's op een andere locatie. Deeltijdstudenten IDUM maken gebruik van dezelfde faciliteiten als de voltijdstudenten. Niet alle werkplaatsen hebben echter een avondopenstelling. Ook hebben deeltijdstudenten meer behoefte aan interactie met de voltijdstudenten. De verwachting is dat dit met de voltooiing van de nieuwbouw gerealiseerd kan worden.

Tijdens de visitatie heeft de commissie een goede indruk gekregen van de verschillende werkplaatsen. De commissie is zeer onder de indruk van de hoge kwaliteit van de werkplaatsen en de goed passende inzet van de werkplaatsen in het curriculum.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als **excellent**. Studenten worden opgeleid tot autonome kunstenaars of ontwerpers, met een onderzoekende houding waarmee zij zich zelf kunnen plaatsen in de context van de eigen discipline en de maatschappij. Het autonome karakter van de studenten blijkt volgens de commissie goed uit de bekeken eindwerken en gesprekken met desbetreffende studenten. De eindwerken zijn ook internationaal gezien van zeer hoog niveau en laten zien dat studenten de ambitieuze doelstelling van de opleiding uitstekend realiseren.

De opleiding heeft een goed systeem van toetsing opgezet, waarbij door de inzet van meerdere beoordelaars en externe deskundigen bij het eindexamen het vier-ogen-principe gewaarborgd is. Dit vindt niet alleen plaats bij de beoordeling van de eindwerken maar ook bij de halfjaarlijkse beoordelingen. De halfjaarlijkse beoordelingen geven zowel docenten als studenten een beeld van de ontwikkeling van de student. Deze beoordelingen zijn daardoor niet alleen waardevol als toetsingsinstrument, maar ze spelen ook een belangrijke rol in het onderwijs en het ontwikkelingsproces van de studenten.

Valide en betrouwbaar

Voltijdstudenten worden twee keer per jaar beoordeeld, deeltijdstudenten drie keer. De kritische reflectie stelt dat de beoordelingen een integraal onderdeel van het onderwijs zijn. De beoordelingen hebben als doel na te gaan in welke ontwikkeling en met welk resultaat studenten zich in het afgelopen semester hebben ontwikkeld. Daardoor krijgen studenten meer inzicht in de kwaliteit van het eigen werk en het werkproces.

Tijdens de beoordeling staat al het werk dat de student in de afgelopen periode gemaakt heeft centraal. Bij de beoordeling door de begeleidende docenten wordt, net als bij de individuele en groeps gesprekken tijdens het semester, een koppeling gelegd tussen het werk, het werkproces en de ontwikkeling van de competenties. Bij het beoordelen van het werk worden de volgende criteria gehanteerd: conceptuele kwaliteit, visualisatie, beeldende kwaliteit, technische kennis, kennis van de context en het selecteren, organiseren en articuleren van informatie. Daarnaast wordt gelet op inventiviteit, authenticiteit en eigenzinnigheid.

De beoordeling heeft niet alleen betrekking op de kwaliteit van het gemaakte werk. Ook aspecten als

de achtergrond van de student, de doorgemaakte ontwikkeling, inzet, aanwezigheid, doorzettingsvermogen en de omstandigheden waarin het werk is uitgevoerd spelen een rol bij de beoordeling. Tijdens de beoordeling worden het werk en het werkproces in samenhang en gezamenlijk beoordeeld.

De kritische reflectie stelt dat docenten voorafgaande aan de beoordeling een mening over het werk en het werkproces formuleren. Tijdens de beoordeling formuleren de betrokken docenten gezamenlijk een eindoordeel. Dat eindoordeel wordt vergezeld met een advies voor verdere ontwikkeling. Studenten ontvangen dit oordeel en dit advies ook op schrift en kunnen op een later tijdstip een toelichting vragen aan hun docent of coördinator. Een positieve beoordeling betekent dat studenten de bijbehorende studiepunten (30 EC per semester) krijgen toegewezen. Een negatieve beoordeling kan aan het einde van het studiejaar herkanst worden. Studenten die aan het einde van het studiejaar een positieve beoordeling krijgen, worden toegelaten tot het volgende studiejaar.

Met de verschillende beoordelingen krijgen niet alleen studenten inzicht in hun ontwikkeling en de kwaliteit van hun werk en werkproces, maar ook de docenten krijgen gezamenlijk inzicht in de ontwikke-

ling van de student. De beoordelingen door de jaren heen laten de ontwikkeling van de student zien.

Het is de commissie opgevallen dat de werkplaatsbeheerders nog niet structureel bij de beoordeling van studenten worden betrokken. Zij raadt de opleiding aan dit wel te doen, zeker gezien de belangrijke rol van de werkplaatsbegeleiders in het programma. De werkplaatsbeheerders zijn nauw betrokken bij het maakproces van studenten en kunnen bij een beoordeling relevante input geven.

Examencommissie

De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met vertegenwoordigers van de examencommissie. Daarbij is duidelijk geworden dat examencommissie verantwoordelijk is voor de borging van de kwaliteit van het eindniveau. De examencommissie heeft dit op verschillende manieren geborgd. Ten eerste zijn bij de verschillende beoordelingen altijd meerdere docenten. Deze groep beoordelaars spreekt tijdens de beoordelingen een gezamenlijk eindoordeel uit. Het vier-ogen-principe bij toetsing en beoordeling wordt daardoor gegarandeerd.

Ook krijgen studenten tijdens het eindexamenjaar tenminste twee begeleidende docenten toegewezen. Tijdens vergaderingen van coördinatoren wordt de kwaliteit van het eindexamenwerk of de eindpresentaties besproken. Daarmee bewaakt de opleiding de betrouwbaarheid van de beoordelingen. Bij sommige afdelingen heeft de externe deskundige of een gastdocent (die niet betrokken is bij de beoordeling) ook een (beperkte) rol in het begeleidingsproces van studenten. De examencommissie stelt daarbij dat een student een externe deskundige maximaal twee keer ziet tijdens de voorbereiding op het eindexamen.

De visitatiecommissie concludeert dat de examencommissie adequate maatregelen neemt om het eindniveau van de opleiding te bewaken.

Studentbeeld

Via het studentenstatuut, de docenten en de coördinatoren worden studenten geïnformeerd over de vorm en inhoud van de toetsing.

Studenten krijgen direct inzicht in hun beoordeling, zowel mondeling als schriftelijk. Studenten kunnen

tegen hun beoordeling in beroep gaan. Het studentenstatuut beschrijft de hiervoor geëigende procedures.

Gerealiseerd eindniveau

De kritische reflectie vermeldt dat het laatste vakjaar in het teken staat van het eindexamen. Aan het begin van het jaar worden studenten geïnformeerd over de instroomeisen, de eisen aan de scriptie en het eindwerk en de procedures. De instroomeisen betreffen onder andere het afgerond hebben van het seminar van het Studium Generale, het hebben ingeleverd van de scriptie en voldoende voortgang in de studie in het laatste jaar (dit moet blijken uit een voldoende beoordeling halverwege het laatste jaar).

De scriptie geldt als ingangseis voor het eindexamen. De scriptie gaat op een heldere en verantwoorde wijze in op een onderzoek of een denkproces. Wat betreft onderwerp kan de scriptie gaan over wat een student relevant vindt voor zijn artistieke praktijk. De scriptie en het beschreven onderzoek of denkproces zijn dan ook gerelateerd aan de praktijk en laten een verband zien met het maakproces. De scriptie wordt beoordeeld door meerdere docenten, in de regel een theoriëdocent en een praktijkdocent.

Het eindexamenwerk dient te voldoen aan de eisen van de betreffende discipline. Zo werkt de student bijvoorbeeld bij de afdeling Edelsmeden een zelfgekozen concept uit, waarvan de beeldende, filosofische en technische kwaliteiten worden getoetst aan de buitenwereld. Bij de afdelingen Inter-architecture en DesignLab maken studenten twee opdrachten.

Het eindexamen wordt beoordeeld door een commissie van examinatoren. Dit zijn docenten die de student hebben begeleid in het laatste jaar en één of twee externe deskundigen. De externe deskundigen vertegenwoordigen het werkveld waarvoor de student is opgeleid. Studenten presenteren hun werk en geven een korte toelichting. Vervolgens stellen de leden van de eindexamencommissievragen en geven zij commentaar. Na dit gesprek volgt intern beraad van de eindexamencommissie waarbij vastgesteld wordt of de student geslaagd is.

Doordat studenten gedurende de opleiding intensief begeleid worden en veelvuldig contact hebben met

hun docenten over het gemaakte werk en het werkproces, hebben studenten al voor hun eindexamen een beeld van de mening van de docenten over de doorgemaakte ontwikkeling. De kritische reflectie meldt verder dat in het voorjaar een groen-lichtbeoordeling plaatsvindt. Studenten krijgen daardoor inzicht in de vraag of ze op de goede weg zitten en het eindexamen positief kunnen afronden. Studenten die 'rood licht' krijgen kunnen op eigen risico eindexamen doen.

Tijdens de afsluitende eindexamententoonstelling is al het werk dat de studenten voor het eindexamen gemaakt hebben te zien voor pers, vakgenoten, galeristen, familie en vrienden.

In de kritische reflectie wordt verwezen naar een onderzoek onder de externe deskundigen betrokken bij de beoordeling van de eindexamenwerken. Daaruit blijkt dat zij positief zijn over het hoge eindniveau van de studenten, de goed ontwikkelde en zorgvuldige presentaties, het degelijke onderzoek, het kritische, zelfbewuste en onafhankelijke denken van studenten en de eigen interesse, passie en de persoonlijke benadering.

Bestudeerde eindwerken

Ter voorbereiding op het visitatiebezoek hebben de voorzitter van de visitatiecommissie en drie domein-deskundigen de eindexamenexpositie van 2013 bezocht en met afgestudeerden en beoordelaars gesproken. De commissie heeft vrij rondgelopen en met diverse afgestudeerden gesproken. De commissieleden waren aangenaam getroffen door de proactieve, naar buiten gerichte houding van de jonge kunstenaars. In de gesprekken die de commissie

voerde (zowel tijdens de eindexamententoonstelling als tijdens de visitatie) toonden de studenten uitstekend in staat te zijn hun werk te verbinden met gangbare theorieën en hun werk te kunnen positioneren. Bovenal gaven zij blijk van een onderzoekende houding en de nodige eigenzinnigheid. De commissie was hiervan onder de indruk.

De commissie vond tevens de getoonde afstudeerwerken an sich van excellente kwaliteit, ook internationaal gezien. Kenmerkende eigenschappen van de Rietveld Academie als autonomie, authenticiteit en eigenzinnigheid waren ook in het werk duidelijk zichtbaar.

De studenten zijn uitstekend in staat hun werk te verbinden met gangbare theorieën en hun werk te kunnen positioneren. Bovenal gaven zij blijk van een onderzoekende houding en de nodige eigenzinnigheid.

Daarnaast heeft de commissie tijdens de visitatie diverse scripties bestudeerd. De commissie is van mening dat ook deze scripties van goed niveau zijn, waarbij de autonomie een belangrijke plaats inneemt.

De commissie heeft ook onderzocht waar afgestudeerden na de opleiding terecht komen. De kritische reflectie meldt in dat kader dat de loopbaanontwikkeling van kunstenaars over het algemeen grillig verloopt en dat het ontwikkelen van een eigen volwassen beroepspraktijk vijf tot tien jaar kan duren. Een recent onderzoek onder alumni laat zien dat de meerderheid (74%) een eigen beroepspraktijk heeft en hun eigen markt creëert. Daarbij combineren veel alumni deze eigen praktijk met aanverwante werkzaamheden zoals docent- of curatorschap. Circa de helft van de alumni heeft een prijs gewonnen of is genomineerd voor een prijs.

4. Bijzonder kenmerk: Kleinschalig en Intensief Onderwijs

De positieve beoordeling van het bijzonder kenmerk is van zeer recente datum: mei 2013. Aan het slot van haar advies schreef de toenmalige commissie: "De commissie beveelt aan dat de opleidingen binnen zes jaar een toetsing van gerealiseerde resultaten aan de praktijk laten uitvoeren, bij voorkeur in de context van een visitatie van de samen te voegen opleidingen. Dit om vast te stellen of het huidige resultaat ten aanzien van niveau en rendement wordt bestendigd of zelfs verbeterd."

Bij de onderhavige visitatie zijn als vanzelf belangrijke elementen die een rol spelen bij de beoordeling ten behoeve van het bijzonder kenmerk impliciet of expliciet aan bod gekomen. De commissie heeft dit verder bevorderd door zo nodig extra daarop gerichte vragen te stellen; tevens is een van de leden van de eerdere commissie aan de onderhavige visitatiecommissie toegevoegd.

Opnieuw kwam de kwaliteitscultuur sterk naar voren. Ook bleek weer duidelijk dat de Rietveld Academie een 'community' vormt (in het gesprek met studenten vielen spontaan woorden als 'family' en zelfs 'gang'). Daar maken niet alleen de docenten en studenten deel van uit, maar zelfs alumni, bijvoorbeeld omdat ze studenten soms werk geven. De onderlinge contacten zijn intensief: studenten bekritisieren elkaar en beargumenteren hun gemaakte keuzes ook in gesprek met medestudenten. Het is geen eenrichtingsverkeer van docent naar student; docenten leren ook van studenten.

Er is veel ruimte maar ook aandacht voor de individuele ontwikkeling van studenten. De verbrede opleiding, waarvan autonome kunst en vormgeving deel van uitmaken, kent afdelingen, maar de grenzen tussen de afdelingen zijn poreus in die zin dat studenten er gemakkelijk over heen kunnen gaan en kunnen putten uit het curriculum van een andere afdeling dan waar ze thuis zijn.

In haar rapport van mei 2013 stelt de beoordelingscommissie bijzonder kenmerk onder andere dat de Rietveld Academie niet zozeer het doen van onderzoek door studenten stimuleert als wel een onderzoekende houding bevordert. Het panel zag pogingen tot het ineenvlechten van maken en denken, in plaats van vooral afzonderlijke aandacht voor theorie en onderzoek, en ziet dit als een signaal dat het advies van de commissie in vruchtbare bodem valt. Samengevat ziet de commissie de positieve beoordeling van het bijzonder kenmerk Kleinschalig en Intensief Onderwijs tijdens deze visitatie krachtig bevestigd.

Voor de goede orde wordt hieronder per standaard de onderbouwing weergegeven uit het rapport van mei 2013.

Standaard A: beoogde eindkwalificaties

De commissie overwoog medio 2013 het volgende: 'De commissie acht het ambitieniveau van de opleidingen hoog, gezien de wijze waarop de opleidingen de eindkwalificaties interpreteren. De commissie ziet dat de opleidingen beogen kunstenaars en vormgevers op te leiden die autonoom en vernieuwend zijn en hun kunstuitingen met maatschappelijke ontwikkelingen verbinden. De commissie vindt de beeldspraak van het auteurschap van de studenten in dat verband treffend en kenmerkend voor het hoge eindniveau dat van de studenten wordt verwacht. Het weghalen van de scheiding tussen beeldende kunst en vormgeving - waar de opleidingen voor staan - is volgens de commissie vernieuwend en multidisciplinair. De studenten worden geacht zich te

oriënteren op bredere maatschappelijke ontwikkelingen. De internationale samenstelling van de studentengroep draagt bij aan de maatschappelijke en culturele verrijking die studenten bereiken. '

Standaard B: relatie tussen doelstellingen en inhoud programma

Ten aanzien van deze standaard concludeerde de commissie medio 2013 het volgende: 'De commissie beschouwt het programma als een gedegen voorbereiding op de eindkwalificaties en op het bereiken van de positie als autonoom kunstenaar of vormgever. Het basisjaar verschaft de studenten de gelegenheid de verschillende disciplines van de autonome en toegepaste kunst te leren kennen. Volgens de commissie worden ze daardoor breed binnen de kunsten opgeleid. In de latere jaren, zo heeft de commissie vastgesteld, werken de studenten van de verschillende afdelingen met elkaar samen en wer-

ken ze aan hun ondernemersvaardigheden. De opleidingen bieden studenten consequent de mogelijkheden zichzelf en hun werk te presenteren aan de buitenwereld, waardoor zij frequent en intensief daarmee in aanraking komen en maatschappelijke ontwikkelingen in hun opleiding integreren. De commissie raadt de opleidingen aan niet zozeer het vermogen om onderzoek te doen als wel een onderzoekende houding bij studenten te bevorderen. ’

Standaard C: Vormgeving en didactisch concept

In het rapport concludeerde de commissie medio mei onder meer het volgende: ‘De commissie heeft vastgesteld dat de studenten intensief begeleid worden door docenten. De studenten moeten steeds hun vorderingen tonen en bespreken met hun medestudenten en docenten, en krijgen frequent feedback op hun werk. De commissie heeft sprekende voorbeelden van de intensiteit van de begeleiding en beoordeling gezien, zoals docenten en studenten die samenwerken in projecten en dat de begeleidende docent het werk van de student presenteert en uitlegt aan zijn of haar mededocenten. De commissie bindt het aantal studie-uren en het aantal contacturen relatief hoog. Het aantal contacturen verschilt per fase van de studie. In het basisjaar is het 25 uur per week. Het aantal studie-uren komt in alle fasen van de studie boven 40 uur per week uit. ’

Standaard D: Instroom

De commissie overwoog medio 2013 het volgende: ‘Het aantal toe te laten studenten zal worden verminderd. Dat zal echter niet leiden tot een verschroming van het aanbod of een vermindering van de intensiteit van het onderwijs. Het leidt alleen tot een strengere selectie. Volgens de commissie worden als gevolg van de strikte toelatingsprocedure alleen getalenteerde studenten toegelaten. Het percentage van 20% tot 25% toegelaten studenten wijst op de strengheid van de selectie. De commissie heeft vastgesteld dat de studenten ook op hun ondernemende instelling worden geselecteerd en ziet daarin een aspect van verbreding van de opleidingen.’

Standaard E: Kwaliteit personeel

De commissie overwoog medio 2013 het volgende: ‘De commissie is ervan overtuigd dat de docenten volledig voldoen aan de inhoudelijke en didactische eisen. De commissie ziet dat de opleidingen regel-

matig docenten aantrekken die nieuwe inzichten aan studenten mee kunnen geven. De opleidingen hebben tegenover de commissie te kennen gegeven dat de docenten onderwijsconcept omarmen en zeer betrokken zijn bij het onderwijs. Tijdens de hoorzitting heeft de commissie dat in de gesprekken met de docenten bevestigd gezien. De opleidingen zetten een aantal instrumenten in die volgens de commissie zorgen dat de prestaties van de docenten op een goed niveau zijn. De commissie raadt de opleidingen aan bedacht te zijn op het risico van het aantrekken van didactisch-pedagogisch minder bekwame docenten, gezien de vele wisselingen van docenten.’

Standaard F: Kwantiteit personeel

De commissie overwoog medio 2013 het volgende: ‘De commissie acht de student-docentratio in overeenstemming met het kleinschalige en intensieve onderwijs dat wordt beoogd. Met een ratio van iets meer dan 13 zijn betrekkelijk veel docenturen per student beschikbaar. Het aantal uren dat studenten aan de studie besteden, is met meer dan 40 uur per week hoog. Bij veel van de activiteiten, ook de extracurriculaire activiteiten, worden de studenten door docenten begeleid. De studenten hebben dat tegenover de commissie bevestigd.’

Standaard G: Materiele voorzieningen

De commissie overwoog medio 2013 het volgende: ‘De commissie meent dat de ruimtes de studenten de mogelijkheden geven om hun studie in een kleinschalige omgeving in te richten. De commissie heeft een rondleiding gehad door het gebouw van de Gerrit Rietveld Academie en heeft ook met eigen ogen kunnen zien dat de infrastructuur de kleinschaligheid mogelijk maakt.’

Standaard H: Gerealiseerde niveau

De commissie overwoog medio 2013 het volgende: ‘Uit de mogelijkheden tot vervolgstudie van de afgestudeerden, de prijzen en beurzen die zij ontvangen en hun aanwezigheid binnen de kunstwereld leidt de commissie af dat ze het hoge beoogde niveau bereiken. De uitingen in de pers bevestigen dat oordeel. Een aantal van afgestudeerden is een bekende kunstenaar of ontwerper geworden. Het rendement van de opleidingen is in de ogen van de commissie hoog voor het hbo-onderwijs. De commissie meent dat de opzet van het onderwijs hieraan bijdraagt.’

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Deze bijlage volgt het format van het NVAO-formulier.

II. Overzicht panelleden en secretaris

Naam (inclusief titulatuur)	Rol (voorzitter / lid / student-lid / secretaris)	Domeindeskundige (ja / nee)
Mr O.G. Brouwer	lid	ja
K. Hoek	lid	ja
Drs A.C. Karreman	lid	ja
Ir R. Kloosterman	voorzitter	nee
H. Stallinga	lid	ja
F.M.R. Willems BA	studentlid	nee

III Secretaris/Coördinator

Drs T. Buising	Gecertificeerd oktober 2010
----------------	-----------------------------

IV Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	De heer Brouwer is bestuurder in het onderwijs, onder andere bij NVAO, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en thans bij het Christelijk College Nassau-Veluwe. Deskundige op het gebied van kleinschalig onderwijs.
2	De heer Hoek is hoofd van de afdeling Print aan de Slade School of Fine Art, London, docent aan de opleiding Beeldende Kunst van de HKU, en beeldend kunstenaar
3	Mevrouw Karreman is directeur van de Nieuw Dakota, centrum voor hedendaagse kunst te Amsterdam
4	De heer Kloosterman is directeur van evaluatiebureau AeQui
5	De heer Stallinga is directeur van Studio Stallinga, een internationaal opererend ontwerp bureau
6	Mevrouw Willems studeerde aan het University College Maastricht. Momenteel volgt ze een master aan de Vrije Universiteit

V Overzicht deskundigheden binnen panel¹

Deskundigheid	De deskundigheid blijkt uit:
α. deskundigheid ten aanzien van de ontwikkelingen in het vakgebied	Klaas Hoek is vanuit zijn werkzaamheden voor Slade School of Fine Art goed bekend met ontwikkelingen in het vakgebied. Tanja Karreman werkt bij o.a. het Amsterdams Fonds voor de Kunst, het Atelier Rijksbouwmeester Henk Stallinga is toonaangevend ontwerper voor diverse internationale opdrachtgevers.
β. internationale deskundigheid	Klaas Hoek is verbonden als docent en afdelingshoofd aan de Londonse Slade School of Fine Art. Henk Stallinga is international vermaard ontwerper, en werkt nauw samen met studio's in Japan, China en de USA.
γ. werkvelddeskundigheid in het voor de	Klaas Hoek is beeldend kunstenaar.

¹ N.B. De secretaris is GEEN panellid

opleiding relevante beroepenveld	Tanja Karreman is directeur van tentoonstellingsruimte Nieuw Dakota. Henk Stallinga is actief als internationaal designer.
δ. ervaring met het geven en ontwikkelen van onderwijs op het desbetreffende opleidingsniveau en deskundigheid ten aanzien van de door de opleiding gehanteerde onderwijsvorm(en) ²	Klaas Hoek is docent en afdelingshoofd Print aan de Slade School of fine Arts. Tevens is hij docent aan de HKU en heeft hij onder andere de opleiding M Fine Art mede opgezet. Olchert Brouwer heeft zeer veel bestuurlijke ervaring in het hoger (kunst)onderwijs. Hij was lid van de commissie die het bijzonder kenmerk Kleinschalig onderwijs beoordeeld in 2013.
ε. visitatie- of auditdeskundigheid	René Kloosterman heeft diverse visitatiecommissies voorgezeten.
φ. studentgebonden deskundigheid	Floor Willems behaalde haar Bachelor of Arts aan het University College in Maastricht. Aansluitend volgde zij een schakeljaar aan de Universiteit van Utrecht. Floor is bestuurslid van de Cultuur Commissie van Erasmus Student Network.

Bijzonder kenmerk kleinschalig onderwijs wordt in het bijzonder beoordeeld door:
 Olchert Brouwer, lid van de commissie die in juli 2013 advies uitbracht aan de NVAO
 Klaas Hoek, docent bij verschillende kunstopleidingen die te typeren zijn als kleinschalig
 Floor Willems, studeerde aan het University college Maastricht
 René Kloosterman, beoordeelde vele opleidingen in het hoger onderwijs die te typeren zijn als kleinschalig en intensief

---

² Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Bijlage 2 Programma visitatie

Op 4 juli 2013 hebben de voorzitter en de drie domeindeskundigen van de visitatiecommissie een bezoek gebracht aan de Eindexamententoonstelling van de Gerrit Rietveld Academie, en daar diverse eindwerken aanschouwd en met afstudeerders en beoordelaars gesproken

15 oktober 2013: verkenning

- 12.30 – 14.00 Aankomst commissie
Werklunch en interne vergadering
- 14.00 – 14.45 *Bestuur en directie*
Kennismaking, doel en programma visitatie
*Tijmen van Grootheest (voorzitter College van Bestuur),
Ben Zegers (directeur onderwijs bachelor),
Annelies van Eenennaam (directeur bedrijfsvoering)*
- 14.45 – 15.30 *Showcase*
Rondleiding
- 15.30 – 16.00 *Inloopspreekuur*
Mogelijkheid voor studenten en medewerkers voor gedachtewisseling met commissie, tevens bestudering van documenten
Lokaal 103
Telefoonnummer: 020-5711630
Eén student heeft hiervan gebruik gemaakt
- 16.00 – 17.00 *Werkveldcommissie*
Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen
Dees Linders (Hoofd S.I.R.-Sculpture International Rotterdam)

Alumni, ca 4
Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen
*Jolan van der Wiel (DesignLab afgestudeerd in 2012)
Kristin Gudmundsson (VAV afgestudeerd in 2012)
Marjolein Hessels (DOGtime IDUM – afgestudeerd in 2011)
Sophie Holst (BK, afgestudeerd in 2011)*
- 17.00 – 17.15 Afsluiting van de dag, bepalen aandachtspunten voor dag 2

16 oktober 2013: verdieping

- 09.00 – 09.30 Aankomst commissie
- 09.30 – 11.00 *Docenten en coördinatoren, ca 6 – 8 personen*
Doelen van de opleiding, programma, toetsing, kwaliteit docenten
*Hansje van Ooijen (coördinator Basisjaar, mentor en docent tekenen schilderen)
Rutger Emmelkamp, (coördinator Edelsmeden, projecten Amsterdamse Bos, Eurolab,
oud- docent Basisjaar)*

Giene Steenman, (coördinator TxT, oud-docent en mentor Basisjaar, oud-docent van Mode en de masteropleiding Vrije Vormgeving,)
Elmo Vermijs (docent architectonisch, oud-docent sculptuur bij Basisjaar)
Bert Taken, (theoriedocent bij Basisjaar, Beeldende Kunst en VAV, bezig met promotie, deelnemer kenniskring van het lectoraat)
Jeroen Kramer, (coördinator Design Lab, oud-docent ontwerp bij Basisjaar)
Jorinde Seydel (theoriedocent DOGtime, oud-docent Basisjaar)
Bas Medik (docent bij Beeldende Kunst, DOGtime en het Basisjaar)

- 11.30 – 12.00 *Examencommissie*
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties
 Henri Snel (lid – coördinator Inter-architecture)
 Linda van Deursen (lid -coördinator grafisch ontwerp)
 Ine Lamers (lid – coördinator fotografie)
 Jet Langman (ambtelijk secretaris- beleidsmedewerker)
- 12.00 – 13.00 *Studenten voltijd (inclusief afvaardiging opleidingscommissie), ca 2 per leerjaar*
Programma, toetsing, kwaliteit docenten, afstudeerbegeleiding
 Veselina Popova Edelsmeden 3^e vakjaar
 Sabo Day Grafisch Ontwerp 3^e vakjaar
 Sofie Hardeman Mode 2^e vakjaar + lid opleidingscommissie
 Jet Sennema Fotografie 2^e vakjaar
 Olle Stjerne Beeldende Kunst 1^e vakjaar
 Elsemieke van der Heijden Beeld &Taal 1^e vakjaar
 Jonathan Aldenberg Basisjaar
 Emma Kroos Basisjaar
- 13.00 – 14.00 Lunch en documentenbeoordeling
- 14.00 – 15.00 *Studenten deeltijd, ca 2 per leerjaar*
Programma, toetsing, kwaliteit docenten, afstudeerbegeleiding
 Katia Papanikola 2^e jaar propedeuse
 Brenda Hickin 1^e vakjaar BK
 Joubin Zargarbashi 2^e vakjaar BK
 Barbara Dubbeldam 3^e vakjaar BK
 Tobias Rothe 1^e vakjaar IDUM
 Derck Littel 2^e vakjaar IDUM
 Ans Vianen 3^e vakjaar IDUM
- 15.00 – 16.30 Aanvullend onderzoek, formuleren conclusies
- 16.30 – 17.00 Terugkoppeling resultaten, afsluiting van de visitatie

Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens

Deze cijfers zijn afkomstig uit de studentenadministratie van de Rietveld Academie.

Tabel 1: Uitval uit het eerste jaar

Cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Uitval VT	15.1%	20.5%	20.5%	21.2%	22.8%	20.1%	16.3%
Uitval DT	15.2%	11.5%	14.9%	20.0%	16.1%	8.8%	19.7%
Uitval totaal	15.2%	18.0%	18.9%	21.0%	20.9%	16.7%	17.3%

Tabel 2: Uitval uit de bachelor

Cohort	2005	2006	2007	2008
Uitval VT	40.0%	29.4%	26.7%	33.3%
Uitval DT	29.6%	33.3%	27.3%	28.2%
Uitval totaal	30.9%	32.9%	27.2%	28.9%

Tabel 3: Rendement

Cohort	2005	2006	2007
Diploma VT	64.6% ³	58.2%	66.7%
Diploma DT	52.5% ⁴	52.9% ⁵	44.4% ⁶

Tabel 4: Docentkwaliteit

Graad	MA	PhD
Percentage	50%	...%

Tabel 5: Student-docentratio

Ratio	833 studenten op 43,25 fte docenten
-------	-------------------------------------

Tabel 6: Contacturen

Studiejaar	1	2 ⁷	3	4
Contacturen	796	424	334	306

Toelichting

Naast docenten beschikt de academie ook over 27 fte werkplaatsbeheerders.
Onder MA verstaan we naast HBO-MA en WO-MA ook HBO voortgezette opleidingen, WO doctoraal, doorlopen traject bij een postacademische instelling (Rijksakademie, Ateliers, Van Eyck Academie, EKWC) en MO-B.

³ Door wisselingen tussen DT en VT kan de optelling van rendement en uitval boven of onder de 100% zijn.

⁴ Rendement na 6 jaar - duur opleiding 5 jaar

⁵ Rendement na 5 jaar

⁶ Rendement na 4 jaar

⁷ Exact aantal uren kan per afdeling verschillen - dit is een gemiddelde

Bijlage 4 Eindkwalificaties

1. Creërend vermogen

De student maakt authentiek beeldend werk dat voortkomt uit het volgen van een eigen artistieke visie en bijdraagt aan de vervulling van een persoonlijke ambitie als kunstenaar.

De student:

- maakt beelden waardoor een persoonlijke visie of thematiek op een voor hem of haar specifieke manier wordt verbeeld en overdrachtelijk gemaakt;
- zet zijn of haar artistieke visie met behulp van daartoe geëigende media om in beeldend werk;
- transformeert onderzoekend, experimenterend en beschouwend kennis, intuïties, indrukken en emoties tot beeldend werk;
- demonstreert inzicht in de manier waarop beelden, vormen, materialen, verhoudingen en kleuren ervaringen veroorzaken en betekenissen overdragen;
- demonstreert inzicht in de effecten van gehanteerde technieken;
- hanteert een werkwijze waarin ervaringen met de gekozen materialen of media kunnen worden ingezet om tot een beter kunstwerk te komen.

2. Vermogen tot kritische reflectie

De student kan het eigen werk en dat van anderen beschouwen, analyseren, duiden en beoordelen.

De student

- beoordeelt het eigen werk op artistieke waarde en effectiviteit;
- beoordeelt de eigen werkwijze en overziet implicaties van keuzes en beslissingen en kan deze achteraf verantwoorden;
- verdiept zich in:
  - kunstgeschiedenis en kunst- en kunstenaarstheorieën (in relatie tot de culturele en maatschappelijke context);
  - uiteenlopende visies op en benaderingen van het beeldend kunstenaarschap (kunst- en kunstenaarstheorieën), zowel vanuit historisch als contemporair perspectief;
  - filosofische inzichten (met name uit de ethiek en esthetiek) die voor een beeldend kunstenaar van belang kunnen zijn;
- reflecteert op de grenzen en mogelijkheden van het vak en op de eigen visie, positie, specialismen en technische capaciteiten;
- selecteert kennis en informatie op relevantie voor zijn of haar artistieke werk.

3. Vermogen tot groei en vernieuwing

De student kan zijn of haar kunstenaarschap steeds verder ontwikkelen en verdiepen.

De student:

- toont ambitie om te excelleren;
- toont een kritisch onderzoekende houding en zet bevindingen in ten voordele van de verdere ontwikkeling van een oeuvre en de beroepspositie;
- heeft een begin gemaakt met het ontwikkelen van een persoonlijke artistieke visie en toont de wil deze visie verder te ontwikkelen;
- gaat constructief om met kritiek van anderen;
- staat open voor nieuwe inzichten en vaardigheden, bijvoorbeeld wat betreft technieken, materialen, publieksbenadering en de beroepsmatige invulling;

4. Organiserend vermogen

De student kan een inspirerende en functionele werksituatie voor zichzelf opzetten en in stand houden.

De student:

- overziet de aspecten van het kunstenaarschap die nodig zijn om te komen tot een vruchtbare balans tussen artistieke en voorwaardenscheppende activiteiten;
- heeft een begin gemaakt met het ontwikkelen van een eigen werkproces;
- documenteert en archiveert het gemaakte werk;

- toont zich bewust van de noodzaak zakelijke voorzieningen te treffen om op de lange termijn beroepsmatig als beeldend kunstenaar werkzaam te kunnen zijn.

5. Communicatief vermogen

De student kan zijn of haar artistieke visie presenteren en toelichten.

De student:

- demonstreert de ambitie om bekendheid aan het eigen werk te geven;
- presenteert het eigen werk op adequate wijze;
- zet mondelinge en schriftelijke vaardigheden in om het eigen werk toe te lichten;
- gaat contacten aan die relevant zijn voor een netwerk en weet dit netwerk te onderhouden;
- toont in staat te zijn te onderhandelen over organisatorische, financiële en inhoudelijke aspecten van zijn of haar beroepspraktijk.

6. Omgevingsgerichtheid

De student is in staat om verbanden te leggen tussen het eigen werk en dat van anderen en tussen het eigen werk en het publiek.

De student:

- relateert het eigen werk aan dat van andere kunstenaars (uit heden en verleden);
- vergelijkt zijn intenties met de perceptie van het publiek;
- legt verbanden tussen beeldende kunst en andere kunstdisciplines;
- maakt adequaat gebruik van uiteenlopende culturele en maatschappelijke inspiratiebronnen en kan die in het eigen werk aanwijzen en benoemen;
- toont een overzicht te hebben van de markt en de publiciteitsmedia;
- getuigt van opvattingen over de functie en plaats van beeldende kunst in de samenleving;
- geeft constructief kritiek.

7. Vermogen tot samenwerken

De student is in staat om in voorkomende gevallen een zelfstandige artistieke bijdrage te leveren aan een gezamenlijk product of proces.

De student:

- toont dat hij of zij in staat is in afstemming met anderen eigen artistieke doelen te realiseren;
- toont dat hij of zij in staat is de eigen bekwaamheden in een samenwerkingsverband in te zetten, als de gekozen beroepspositie dat vereist;
- toont dat hij of zij begrip, respect en waardering op kan brengen voor de verschillende verantwoordelijkheden en belangen van de anderen in een samenwerkingsverband.

Bijlage 5 Programmaoverzicht

Full time course

Foundation year
 Drawing/painting
 Sculpture
 Design
 Mixed Media
 Theory
 Projects

techniques
 Glaze theory
 Art theory
 Art and ceramic
 history
 Thesis
 Studium Generale
 Apprenticeship

Film
 Art History
 Studium Generale
 Work evaluations
 Practical projects

Graphic Design
 Design:

Fine Arts
 Drawing/painting
 Graphic techniques
 Sculptures and
 installations
 Video/film/sound
 Photography
 Performances
 Art history
 Art view
 Philosophy
 Studium Generale
 Practical projects
 Curatorial practice
 Photography
 Autonomous
 art photography
 Visual research
 Technical skills
 Work evaluations
 Group critiques
 Art history
 Art and research
 Exhibition projects
 Professional practice
 Studium Generale

Glass
 Sculpture
 Spatial Art
 Design
 Material research
 Concept development
 Glass technique
 research (hot &
 cold technique)
 Drawing
 Work evaluations
 Art theory
 Thesis
 Studium Generale

Editorial design,
 Interactive design,
 Typography,
 Letter design
 Image: photography,
 Drawing,
 Video
 Theory:
 Design- and
 media history
 Technique:
 Several printing
 techniques such
 as book printing,
 silk-screening
 and offset, digital
 technique.

Audiovisual
 Fine Arts
 Video/Animation/
 Film
 New media
 Sound
 Performance
 Art history
 Film history
 Studium Generale
 Practical projects

Jewellery
 Jewellery design
 Visual research
 3D-design
 Gold and silver
 smith techniques
 Studium Generale
 Work evaluations
 Practical projects
 Profession aspects

Ceramics
 Sculpture/installation
 Design
 Material research
 Concept development
 Ceramic techniques
 Reproduction

Language and
 Image
 Image
 Language
 Animation
 Type face

Fashion Design
 Design
 Experimental design
 Research and concept
 development

Textile design	urbanism/landscape	# 1 (self formulated)	●	●	Theory & Praxis
Fabric development	New Media applications	Graduation Project	●	●	Research & Thesis
Realisation: classical and experimental techniques	Stadium Generale	# 2 (collective research assignment)	●	●	Study excursions
Pattern drawing	Material research	Stadium Generale, seminars	●	●	Practical courses & projects
Moulding and Draping	Sustainability issues	Internship (minimum 500 hours)	●	●	Tools, Materials and Studio
Sewing, knitting and printing techniques	Apprenticeship	Essay	●	●	DOGtime
2D visual communication	Design on scale variations:		●	●	Interaction
Model drawing	One to one, Building, City,	Textile (TxT)	●	●	Design Unstable Media
Fashion drawing	Landscape	Textile design	●	●	Communication & Behaviour
Technical drawing	Interdisciplinary/ inbetween	Knowledge of textile commodities	●	●	Interaction design for Unstable Media
Art and Fashion theory	Different lectures about 'architecture on the side'	Material investigations Weaving/knitting	●	●	Internet related arts
Stadium Generale		Concept development	●	●	Choreography: sound & video
Design and collection development	Internship	Visual representation	●	●	Concept & Format development
Fashion theory and thesis	Architecture history	Textile techniques	●	●	Anatomy of presentation
Graduation project	Art History	Product design	●	●	Unstable Media theory
Architectural Design	Thesis	General culture view	●	●	Contemporary Media & Art
Architecture history - writing essay	2 Graduation projects	Stadium Generale	●	●	Research & Thesis
Art History – research	Industrial Design (Design Lab)	Apprenticeship	●	●	Guest, Courses & Technical skills
Theoretical research	Design research	Part time course	●	●	Assignments & Festivals & Projects
Architectural Appreciation	Technical research	DOGtime	●	●	Study excursions
Social Sustainability topics	Social research	foundation years	●	●	
Voluntary work in relation to research	Design critique/ design reflection	Drawing	●	●	
Film	Visual communication/ presentation	Painting	●	●	
International workshops	Material, shape, technique	Sculpture	●	●	
CAD-Cam	(3D) Drawing	Installation	●	●	
vectorworks/ form-z	Design research	Mixed Media	●	●	
Form and Colour study	Technical research	Theory	●	●	
Perspective/ Projection drawing	Social research	Projects	●	●	
Furniture design/ stage design/ spatial design/ interior design/ architecture/	Design critique/ design reflection	DOGtime	●	●	
	Visual communication/ presentation	Fine Arts	●	●	
	Editorial design (exhibition/ publication)	Sculptures and installations	●	●	
	Graduation Project	Drawing & Painting & Photography	●	●	
		Video/ film & sound	●	●	
		Autonomous portfolio	●	●	
		Concept & Presentation	●	●	

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

- Kritische reflectie
- Eindwerkstukken
- Toetsen
- Toetsplannen
- Toetsbeleid
- Materialen
- Studiehandleidingen en -gids
- Notulen Veldadviesraad
- Jaarverslagen examencommissie
- Medewerkerstevredenheidsonderzoek
- Studentenenquêtes
- Afstudeerwerken tijdens GRA show (4-6 juli 2013) van alle afdelingen, gesprekken met circa twintig afstudeerders

Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Autonome Kunst en B Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panellleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

HEIK STALLINGA

Datum:

15-10-2013

Plaats:

AMSTERDAM

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Autonome Kunst en B Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panellleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Floor Willems

Datum:

15-10-2013

Plaats:

Amsterdam.

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Autonome Kunst en B Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

R.S. Klaas Schuman

Datum:

15 okt 2013

Plaats:

Amsterdam

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

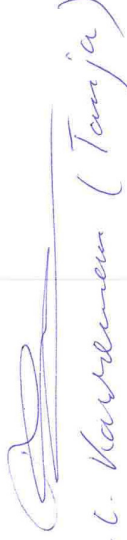
Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Autonome Kunst en B Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

A.C. Kavelman (Tamja)

Datum:

15-10-2013

Plaats:

Amsterdam

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Autonome Kunst en B Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam: E HOEK

Datum: 15-10-2013

Plaats: AMSTERDAM

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Autonome Kunst en B Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam: T. Buiding

Datum: 15-10-2013

Plaats: Amsterdam,

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Autonome Kunst en B Vormgeving van de Gerrit Rietveld Academie. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

O. F. Bronner

Datum:

16-12-13

Plaats:

Amsterdam